

viite: Lausuntopyyntö 5.12.2023, SYKE/2023/105

LAUSUNTO RUOTSIN MUUTETUISTA MERIALUESUUNNITELMISTA POHJANMERELLE JA ITÄMERELLE

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä, joka hoitaa Suomessa merialuesuunnittelusta vastaavien rannikon maakuntien liittojen merialuesuunnitteluyhteistyötä, kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle.

Ruotsin meri- ja vesiviranomainen järjestää kuulemisen Pohjanlahden, Itämeren ja Pohjanmeren muutettuja merialuesuunnitelmia koskevan ehdotuksen ja siihen liittyvän vaikutustenarvioinnin johdosta. Ruotsin hallitus hyväksyi 10.2.2022 Ruotsin ensimmäisen merialuesuunnitelman. Nyt Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut ehdotuksen hallituksen toimeksiannon puitteissa merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin sisältyvän suunnittelun lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Energian talteenottoon liittyvällä käyttötarkoituksella tarkoitetaan yksinomaan merituulivoimaa. Tuulivoiman rakentamista koskevaa lupaa voi hakea myös alueille, joita ei ole määritelty merialuesuunnitelmissa.

Merialuesuunnitelmaehdotuksessa osoitetaan energian talteenottoalueita ja näille vaihtoehtoisia alueita. Vaihtoehtoisia alueita harkitaan ehdotettujen alueiden mahdollisina korvaajina tai täydentäjinä, ja ne kuuluvat myös tämän kuulemisen piiriin. Suunnitelmassa huomioidaan myös sähkönsiirron alueet, jotka perustuvat Ruotsin olemassa olevaan siirtoverkkoon.

Pohjanlahden merialuesuunnitelmaehdotus

Pohjanlahdella on runsaasti alueita, joilla on hyvät edellytykset fossiilittomaan energiantuotantoon merituulivoiman muodossa. Energian talteenottoalueita ehdotetaan Pohjanlahdella sekä avomerelle että rannikkoalueille. Energian talteenottoalueita ja vaihtoehtoisia alueita osoitetaan kaikkiaan 23 kappaletta, joista 13 osoitetaan selvitysalueiksi. Pohjanlahdella selvitysalueiden runsaus johtuu epävarmuudesta, joka liittyy maanpuolustukseen kohdistuviin vaikutuksiin. Vaihtoehtoisten selvitysalueiden osoittaminen perustuu epävarmuuteen laajamittaisen tuulivoimarakentamisen kumulatiivisista vaikutuksista mm. luontoarvoihin ja mahdollisuuksiin liittää sähköntuotanto kantaverkkoon.

Pohjanlahdella erityiskysymys on merijään muodostuminen ja sen vaikutus merellisiin toimintoihin. Koottua tietoa merituulivoiman vaikutuksesta jäänmuodostukseen sekä jäänmurto- ja talvimerenkulkuolosuhteista Pohjanlahdella tarvitaan lisää.

Pohjanlahdella sijaitsevat korkeat luonto- ja virkistysarvot. Pohjois-Ruotsissa sijaitsee suuria ja tärkeitä teollisuudenaloja, jotka käyttävät merireittejä kuljetuksiinsa. Perämeren pohjoisosassa on osoitettu hiekanottoon soveltuva alue. Ruotsin ammattikalastus Pohjanlahdella on pääosin pienimuotoista. Selkämeren eteläosassa sijaitsee Pohjanlahden Ruotsin puolen suurin ammattikalastuskeskittymä.

Suhde Suomen merialuesuunnitelmaan ja merialuesuunnitteluun

Suomen merialuesuunnitelma 2030 on ollut voimassa 15.12.2020 lähtien. Digitaalinen suunnitelma on osoitteessa

<https://meriskenaariot.info/merialuesuunnitelma/sv/merialuesuunnitelma-svenska/>. Suomen ja Ruotsin merialuesuunnitelmat ovat strategisia suunnitelmia, joiden avulla yhteensovitetään merellisiä arvoja ja toimintoja.

Ruotsin merialuesuunnitelmaehdotus ei käsittele rannikkokaistaletta, jonka suunnitteluvastuu ja -oikeus kuuluu rannikkokunnille. Suomessa merialuesuunnitelma kattaa koko merialueen rantaviivasta alkaen. Tämä suunnittelualueiden maantieteellisen kattavuuden erilaisuus asettaa ymmärrettävästi haasteita, jotka näkyvät ensisijaisesti vaikutustenarvioinnin kohdentumisessa, ja johon koordinaatioryhmä ottaa kantaa myöhemmin tässä lausunnossa.

Pohjanlahdelle on osoitettu energian talteenottoalueita ja vaihtoehtoisia alueita kaikkiaan 23 kappaletta, joista 13 on osoitettu selvitysalueiksi.

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä painottaa, että merellisen energiantuotannon lisäämistavoitteet koskettavat laajasti koko Eurooppaa ja siten myös Suomea. Kriisiytyneessä geopoliittisessa tilanteessa on hyvä huomioida se tosiasia, että Pohjanlahti on Suomelle ainoa merialue, jossa merituulivoimaa voidaan kehittää. Pohjanlahden hallitun kehityskuvan varmistamiseksi on tärkeää rakentaa toimivat matalan kynnyksen merialuesuunnitteluyhteistyöverkostot maiden välille. Pohjanlahden hallittu kehityskuva on edellytys merituulivoiman tuotannon ja sähkönsiirron ja -varastoinnin yhteisvaikutusten ja mahdollisten kumulatiivisten vaikutusten hallitsemiseksi.

Merialuesuunnitelmaehdotuksen energian talteenottoalueita ja näille vaihtoehtoisia alueita on osoitettu lähelle Suomen rajaa tai aivan kiinni Suomen talousvyöhykkeen rajaa ilman nk. turvaetäisyyttä.

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä painottaa, että vuoropuhelu merialuesuunnitteluprosessin aikana alueiden osoittamiseksi rajan läheisyyteen tai siihen kiinni on ensiarvoisen tärkeää yhteisen kehityskuvan hallitsemiseksi. Myös Suomella on intressejä merituulivoiman kehittämiseksi talousvyöhykkeellä. Luontoarvoille sekä sosio-kulttuurisille arvoille aiheutuvien haittojen minimoimiseksi merituulivoiman tuotantoalueet saattavat sijaita syvällä avomerellä lähellä Ruotsin rajaa. Tämän kehityskuvan mahdollistaa myös ennakoimattoman nopea merituulivoimateknologian kehitys.

Ruotsin merialuesuunnitelmaehdotuksessa on tunnistettu sähkönsiirto kahdella siirtoverkko-kaapelilla (FennoScan), jotka kulkevat Ruotsin Forsmarkin alueelta Suomeen. Suomen merialuesuunnitelmassa osoitetaan samat sähkönsiirtokaapelit merkinnällä *Johdot, kaapelit ja putket*.

Rajat-ylittävien energiansiirtoyhteyksien osalta nähdään hyvänä, että molemmat maat osoittavat ne merialuesuunnitelmissaan.

Merenkulun alueiden osoittamisessa on nähtävissä, etteivät alueet ole synkroniassa Suomen merialuesuunnitelmassa osoitettujen merenkulun alueiden kanssa.

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä nostaa esiin, että merenkulun tarpeiden ja kriteerien yhteensovittaminen maiden merialuesuunnitelmissa on tärkeää, jotta merialuesuunnitelmilla voidaan osoittaa yhtenäinen kuva Pohjanlahdella. Yhteistyö on tärkeää erityisesti energiantuotannon kehittämisen myötä, koska merijää ja siihen koituvat vaikutukset eivät ole vielä tiedossa riittäväällä tarkkuudella energiantuotannon kehittämiseksi esimerkiksi Perämeren alueella. Merijäätilanne on ainutlaatuinen koko Euroopassa ja merialuesuunnitelmilla on otettava huomioon meriliikenteen toimintaedellytykset myös tulevaisuudessa. Toimintaedellytysten turvaaminen liittyy vahvasti myös huoltovarmuuteen ja merialueiden turvallisuuteen, jotka vallitsevassa geopoliittisessa tilanteessa ovat Suomelle erityisen merkittäviä.

Pohjanlahdella tehtävillä merituulivoimaan liittyvillä ratkaisulla on yhteisvaikutuksia ja kumulatiivisia vaikutuksia, jotka voivat muodostua merkittäviksi molempien maiden kannalta. Tällaisia yhteisvaikutuksia voivat olla merenkulkuun ja sitä kautta mm. huoltovarmuuteen liittyvät vaikutukset, maanpuolustukseen liittyvät vaikutukset, sekä ympäristövaikutukset, kuten vaikutukset ekosysteemien toimintaan, kalojen vaellukseen ja lintujen muuttoon liittyvät vaikutukset. Yhteisvaikutuksia voi koitua myös Suomen ja Ruotsin aluekehitykseen.

Merialuesuunnittelun koordinaatio haluaa korostaa, että tiivis yhteistyö yhteisvaikutusten ja kumulatiivisten vaikutusten tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi on tarpeen merialuesuunnittelussa aina tavoiteasettelusta suunnitelmaehdotukseen, mutta myös hankekehitysvaiheessa tarkemmassa luvituksessa.

Yhteistyön merkitys korostuu yhteisvaikutusten sekä kumulatiivisten vaikutusten arvioinnissa ja hallinnassa. Yhteisessä suunnittelussa tukena voisivat olla eri maantieteellisten kokonaisuuksien yhteiskoordinointi. Pohjanlahden kokonaisuuden koordinointi on tärkeää, mutta myös alueittaiseen tarkempaan tarkasteluun on tarvetta.

Perämerellä Ruotsin ja Suomen merialuesuunnitteluviranomaisten tulisi edistää yksissä tuumin selvityksiä, jotka tuottavat lisätietoa merituulivoiman ja sähkönsiirron vaikutuksista vaelluskaloihin.

Merenkurkun alueella olisi hyvä koordinoida maailmanperintöön, ympäristöön sekä Pohjanmaan ja Västerbottenin välisiin yhteyksiin liittyviä kysymyksiä.

Selkämerellä on ensiarvoisen tärkeää yhteensovittaa merituulivoiman tuotanto merenkulun ja kalastuselinkeinon kanssa, sekä turvata kalakantojen uudistuminen ja estää haitalliset vaikutukset muuttavalle linnustolle.

Saaristomerellä ja Ahvenanmerellä vilkkaan merenkulun lisäksi korostuvat yhteiset saaristomatkailuun liittyvät sosio-kulttuuriset vaikutukset.

Tunnistettut vaikutukset

Vallitsevassa tilanteessa on energiahuollon ja huoltovarmuuden kannalta tärkeää selvittää merellisen uusiutuvan energiantuotannon potentiaalia, reunaehtoja ja vaikutuksia.

Merialuesuunnitelmaehdotuksella on tunnistettu olevan ympäristövaikutuksia, sekä taloudellisia

ja sosiaalisia vaikutuksia. Rajat-ylittävien vaikutusten osalta Pohjanlahden osalta ympäristövaikutuksista todetaan, että suurimman osan tunnistetuista ympäristövaikutuksista arvioidaan vaikuttavan ennen kaikkea naapurimaa Suomeen.

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä korostaa, että Ruotsin merialueilla tehtävillä ratkaisuilla on vaikutusta Suomen merialueiden luontoon ja muuhun ympäristöön, merellisten sektoreiden toimintaympäristöön ja kehittämismahdollisuuksiin. Vaikutukset eivät jää meriympäristöön vaan maa-meriyhteyden kautta vaikutukset voivat ulottua maalle ja edelleen esimerkiksi aluetalouteen.

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä haluaa kiinnittää huomiota seuraaviin rajat-ylittäviin vaikutuksiin.

Kalastus

Merellisen energiantuotannon edistäminen merialuesuunnittelun keinoin on osa vihreää siirtymää, jota ohjataan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (EGD) politiikkapaketeilla. Kestävä merellinen ruoantuotanto on yhtä lailla merkittävä osa EGD:n tavoiteasettelua ja siten merialuesuunnittelun keinoin on hyvä edistää merellistä ruoantuotantoa yhtäaikaaisesti merellisen energiantuotannon kanssa.

Vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu merituulivoiman kehittämisen vaikutukset kalastukseen, mutta rajat-ylittävien vaikutusten arvioinnissa ei eritellä vaikutuksia suomalaisiin kalastajiin. Sen sijaan todetaan yleispiirteisesti, että kalastuksen osalta ulkomaisten laivastojen mahdollisten vaikutusten arvioidaan olevan vähintään yhtä suuret kuin Ruotsin kalastuksen. Ruotsin kalastuksen osalta ammattikalastuksen saalisarvon menetyksen arvioidaan kohdistuvan pääasiassa pelagisten lajien (silakka, kilohaili ja muikku) pelagisella troolilla tapahtuvaan kalastukseen, ja todetaan, että vaikutukset paikalliseen elintarvikehuoltoon merestä, kalasatamista ja rannikkoyhteisöistä voivat olla merkittäviä.

EU:n asetuksen (No 1380/2013) perusteella unionin kalastusaluksilla on kaikkia Euroopan Unionin vesiä koskeva yhtäläinen pääsy ja hyödyntämisoikeus myös talousvyöhykkeille (12 meripeninkulmaa rannikon perusviivasta ulospäin alkavalle alueelle). Ruotsin ja Suomen välillä on sovittu, että kalastusoikeus koskee myös aluevesien sitä osaa, joka ulottuu 4–12 meripeninkulmaa perusviivasta ulospäin.

Vuonna 2022 Itämerellä kalasti 49 Suomeen rekisteröityä troolialusta. Nämä alukset eivät harjoita pohjatroolausta, mutta trooliveto tapahtuu lähellä pohjaa.

Kalastusalukset voivat purkaa saaliin myös muiden maiden kuin rekisteröintimaansa satamiin, ja onkin melko tavallista, että suomalaiset troolialukset purkavat saalista myös Ruotsin satamiin, kuten Norrsundetiin (7 M kg vuonna 2022). Näin ollen Ruotsin kalasatamien elinvoimaisuuden mahdollinen heikkeneminen vaikuttaa myös suomalaisten kalastajien elinkeinon harjoittamiseen.

Suomessa on julkaistu Luonnonvarakeskuksen raportti Suomen troolilaivaston kalastusalueista Itämerellä vuosina 2010–2022. Selvityksessä tarkastellaan Suomen kalastuksen lisäksi myös Ruotsin troolikalastusta Pohjanlahdella. Raportissa esitetyt

karttatiedot pohjautuvat kalastajien viranomaisille tekemiin saalisilmoitukseen sekä troolialusten satelliittiseuranta-aineistoihin. Karttatietoja on täydennetty haastattelemalla Suomessa toimivien troolikalastusyritysten edustajia. Kalastettavista lajeista tarkastelussa ovat silakka, kilohaili ja muikku. Selvitys osoittaa, että suomalaiset kalastajat kalastavat talvikuukausina marras-huhtikuussa silakkaa Ruotsin talousvyöhykkeellä ja aluevesillä. Talvikuukausina kylmän veden aikaan silakka on syvällä merenpohjan tuntumassa ja sitä pyydetään läheltä pohjaa.

Suomalaiset kalastavat Pohjanlahdella noin 100 M kg silakkaa ja 1,5 M kg kilohailia vuodessa, joka on merkittävästi suurempi määrä kuin ruotsalaisten Pohjalahdelta vuosittain kalastama silakkamäärä 15 M kg ja kilohailimäärä 0,1 M kg.

Merituulivoiman ja kalastuksen yhteensovittamisen osalta on tärkeää huomata, että troolikalastusalueet ovat vakiintuneita ja troolikalastuksen harjoittamiselle ensisijaisen tärkeitä. Kala viihtyy tietyntyyppisillä merenpohjilla ja troolaukseen sopivat merenpohjat määrittelevät kalastusalueet. Siten esimerkiksi silakkaa pyydetään pääosin matalampien rannikkoalueen penkoilta tai matalampien alueiden väliin jäävistä syvemmistä ränneistä. Suomalaiset ja ruotsalaiset kalastajat pyytävät silakkaa monin osin samoilta alueilta. Erityisesti Selkämeren merkitykselliset kalastusalueet on hyvä huomioida tunnistettaessa ja rajattaessa soveltuvia alueita energiantuotannolle. Tämänhetkisen käsityksen mukaan Selkämerellä käytettävissä olevilla troolikalastusalueilla ei ole mahdollista pyytää silakkaa merituulivoima-alueiden sisällä eikä kaapelialueilla.

Raportti: <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/554030>

Paikkatietoaineisto on avoimesti jaossa ja siten hyödynnettävissä myös Ruotsin merialuesuunnittelussa: <https://etsin.fairdata.fi/dataset/566cc9cd-8893-4959-ba50-7411454cb46a>

Merenkulku

Merialuesuunnitelmaehdotuksessa todetaan, että alusliikenteen ja tuulivoimalaitosten välille tarvitaan muun muassa turvaetäisyyksiä, jotka riippuvat reittiä käyttävästä liikenteestä ja maantieteellisistä olosuhteista. Suunnitteluprosessissa on tehty kokonaisarvio siitä, mahtuuko kullekin ehdotetulle energian talteenottoalueelle tai vaihtoehtoiselle alueelle turvaetäisyys. Merialuesuunnitelmissa ei anneta ohjeita merenkulun erityisistä turvaetäisyyksistä, vaan niiden toteuttaminen tullaan arvioimaan energia-alueittain ja päätetään lupaprosessissa.

Pohjanlahdella merituulivoiman vaikutukset talvimerenkulkuun todetaan riskiksi, joka on selvitettävä kulkukelpoisuuden ja meriturvallisuuden varmistamiseksi. Varovaisuusperiaatetta käyttäen on varmistettava lisäselvitykset aiheesta viimeistään hankekehitysvaiheessa.

Merenkulun edellytykset kaikissa olosuhteissa, kaikilla Suomen ja Ruotsin välisillä merialueilla on varmistettava. Koordinaatioryhmä huomauttaa, että kansainvälisten laivaliikennereittien osalta ei ole huomioitu turvaetäisyyttä Suomen puolella kulkeviin merenkulun reitteihin ja väyliin, jotka ovat varsinkin Suomelle merkityksellisiä elinkeinoelämän kuljetusten, turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Erityisesti Perämeren jääolosuhteiden vuoksi meriliikenteelle tulee jättää runsaasti liikkumavaraa.

Etäisyyksien huomioonottaminen merialuesuunnitelman aluerajauksissa on suotavaa, jotta ei välitetä viestiä, jonka mukaan koko energiantuotannon alue on mahdollista hyödyntää huomioimatta meriliikenteen tarpeita.

Ruotsin ja Suomen välinen koordinoitu eri toimijatasojen välinen yhteistyö on tärkeää merenkulun toimintaedellytysten turvaamiseksi erityisesti ennakoimattomien jääolosuhteiden osalta. Olemassa olevan tutkimustiedon pohjalta on todettavissa, että merelle rakennettavat kiinteät kohteet rikkovat liikkuvaa jäätä ja aiheuttavat siten voimalan perään railon. Tämänhetkisen tiedon valossa näyttää todennäköiseltä, että jokainen yksittäinen tuulivoimala rikkoo jäätä ja lisää siten jään muodostumista ja pakkaantumista. Turvaetäisyydet merituulivoimaloiden ja merenkulun välillä ovat ensiarvoisen tärkeitä jo suunnitteluvaiheessa, jotta voidaan välttää hallitsematon kehityskuva, joka ei ota riittävästi huomioon merenkulun toiminnan tarpeita.

Vaelluskalat

Vaikutusten arvioinnissa ei ole tuotu lainkaan esiin energian talteenottoalueiden ja vaihtoehtoisten alueiden vaikutuksia vaelluskaloihin. Vaelluskaloilla tarkoitamme tässä Itämeren luonnonlohta, vaellussiikaa, meritaimenta, ankeriasta ja nahkiaista. Vaikka Ruotsin merialuesuunnitelmaehdotus alkaa maantieteellisesti vasta 1 mpk:n päästä perusviivasta, on merialueella tehtävillä ratkaisuilla vaikutuksia rannikolle ja edelleen maa-alueille.

Merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä painottaa, että merellisen energiantuotannon lisäksi energian siirrosta merikaapeleilla mereltä mantereelle voi koitua merkittäviä vaikutuksia vaelluskalojen käyttäytymiseen. Tämänhetkisen tiedon mukaan vaelluskalat, kuten Tornionjoen lohi, kulkee Tornionjoen kutualueelta Ruotsin rannikkoa pitkin syönnökselle. Tutkimustietoa elektromagneettisen kentän vaikutuksesta vaelluskaloihin on toistaiseksi liian vähän vaikutusten arvioimiseksi. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti uusiutuvaa energiaa merellä tulee edistää hallitusti, yhteistyössä Suomen ja muiden Itämeren maiden kanssa. Kaapeleiden vaikutukset ja yhteisvaikutukset muiden merituulivoimapuistojen kaapelointien osalta vaelluskalojen käyttäytymiseen on syytä selvittää ennen mittavaa merituulivoima-alueiden kehittämistä.

Mahdolliset kielteiset vaikutukset vaelluskaloihin ja erityisesti Tornionjoen loheen voivat aiheuttaa kalastusmatkailun toimintaedellytysten heikkenemistä ja siten merkittäviä kielteisiä aluetaloudellisia vaikutuksia koko Tornionjoen alueella molempien maiden osalta. Kielteiset vaikutukset lohen vaelluskiertoon voivat aiheuttaa myös vapaa-ajankalastuksen toimintaedellytysten heikkenemistä ja vaikuttaa siten kielteisesti paikallisten asukkaiden ja matkailijoiden kokemiin virkistys- ja hyvinvointivaikutuksiin. Vaelluskalalla on suuri kulttuurinen ja taloudellinen merkitys Tornionjokilaaksossa ja Perämerellä, sekä laajemminkin Itämerellä. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa todetaankin, että suurin osa Perämeren suunnitelluista energia-alueista sisältää Suomen kulttuuriympäristöön kohdistuvan vaikutusriskin, koska Suomen rannikko on niin lähellä.

Merinisäkkäät

Vaikutusten arvioinnissa nisäkkäiden osalta on huomioitu vaikutukset äkillisen vedenalaisen melun leviämisestä ja sedimentin leviämisestä merituulivoiman rakentamisvaiheessa, ja

käyttövaiheen vaikutusten osalta on nostettu esiin jatkuvan vedenalaisen melun mahdolliset vaikutukset.

Merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä muistuttaa, että itämerennorpan levinneisyysalueen keskeinen alue on nimenomaan Perämeri, joten Suomi ja Ruotsi kantavat yhdessä vastuun itämerennorpan elinpiirin säilymisestä. Itämerennorppaan kohdistuvat vaikutukset ovat siten rajat-ylittäviä vaikutuksia.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan, ettei ole tietoa siitä, miten merituulivoima-alueet voivat vaikuttaa norppien olosuhteisiin esimerkiksi merijään esiintymiseen kohdistuvien vaikutusten kautta.

Itämerennorppa on pesinnässään riippuvainen jäästä ja lumesta, koska itämerennorppa synnyttää poikasensa ahtojääkasautumaan. Ilmastonmuutos ja sen myötä jäätilanteen muuttuminen tulee vaikuttamaan itämerennorpan selviytymismahdollisuuksiin. Perämeri ei myöskään mahdollista lajien liikkumista pohjoisempaan pois merituulivoiman kehittämisalueilta Pohjanlahdella. Toistaiseksi ei ole tutkimusnäyttöä merituulivoiman rakentamisen ja toiminnan vaikutuksista jään muodostumiseen ja muodostukseen, ja siten itämerennorpan pesimisolosuhteisiin, joten energiantuotantoa kehitettäessä Perämerellä on hyvä noudattaa varovaisuusperiaatetta toimintoja kehitettäessä.

Linnut

Vaikutusten arvioinnissa huomioidaan laajasti merialuesuunnitelmaehdotuksen vaikutuksia muuttolintuihin sekä pesiviin, levähtäviin ja talvehtiviin lintuihin. Pohjanlahti on merkittävä lintujen muuttoreitti.

Vaikutusten arvioinnin johtopäätösten mukaisesti on hyvä tutkia mahdolliset vaikutukset siten, että otetaan huomioon koko merialueen, siis Pohjanlahdella Ruotsin lisäksi Suomen puolelle suunnitellut tuulivoimahankkeet ja merialuesuunnitelmissa osoitetut energiantuotantoalueet. Pohjanlahti on osa laajempaa kokonaisuutta, ja varovaisuusperiaatteen mukaisesti lintujen muuttoreittien osalta on tarpeellista tarkastella laajemminkin kaikkien Itämeren maiden merituulivoiman kehityskuvaa. Itämeren alueella kulkee monen Suomessa pesivän lintulajin tärkeät muuttoreitit. Lisäksi tiedossa on, että muun muassa Selkämeren yli muuttaa merkittävä määrä metsähanhia Ruotsin puolelta Suomen länsirannikolle. Uudet, Ruotsin merialuesuunnitelmaan lisätyt energian talteenottoalueet ja näille vaihtoehtoiset alueet lisäävät toteutuessaan linnustoon kohdistuvia haitallisia yhteisvaikutuksia ja tämä tulee ottaa huomioon merialuesuunnitelman jatkovalmistelussa.

Lausunnon on valmistellut Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä. Siihen kuuluvat Kymenlaakson, Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntien liitot.

Yhteyshenkilö Merialuesuunnitteluyhteistyön koordinaattori Mari Pohja-Mykrä, mari.pohja-mykra@varsinais-suomi.fi

Väyläviraston lausunto Ruotsin merialuesuunnitelman muutoksista Pohjanlahdella ja Itämerellä

Suomen ympäristökeskus on pyytänyt Väylävirastolta lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle.

Suomen ympäristökeskus on vastaanottanut 28.11.2023 Ruotsin ympäristöviranomaiselta ilmoituksen Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle, Itämerelle ja Pohjanmerelle. Ympäristöarvioinnissa sovelletaan YK:n Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista liitettyä strategista ympäristöarviointia koskevaa pöytäkirjaa. Suomen ympäristökeskus on asiassa toimivaltainen viranomainen Suomessa.

Väylävirastosta annetun lain (862/2009) mukaan Väyläviraston tehtävinä on muun muassa liikenteenohjauksen järjestämisestä vastaaminen, talvimerenkulun edellytysten turvaaminen sekä vesiväylien palvelutasosta vastaaminen. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta.

Meriliikenteen näkökulmasta merituulivoimapaistot voivat vaikuttaa mm. merenkulun tutkajärjestelmiin sekä merenkulun turvallisuuteen. Merituulivoimapaistojen sijoittuessa väylien tai merenkulun liikennöintialueiden läheisyyteen, tuulivoimalat voivat aiheuttaa haittaa sekä alusten tutkajärjestelmille, että meriliikenteen ohjauksen tutkavalvonnalle tai aiheuttaa vaaraa merenkulun ja väylien käytön turvallisuudelle tai haitata merenkulun toimintaedellytyksiä etenkin jääpeitteisenä aikana.

Väylävirasto lausuu Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdella ja Itämerellä, joille sijoittuvien merituulivoimahankkeiden määrä on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina ja joille mahdollisesti sijoittuvilla merituulivoima-alueilla olisi suuri vaikutus Suomeen suuntautuvaan merenkulkuun.

Uusien merituulivoimalle osoitettujen alueiden merialuesuunnitelmaan lisäämisen yhteydessä tulee ottaa huomioon merituulivoimalle osoitettujen alueiden kokonaisvaikutus merenkulkuun, ottaen myös merenkulku jääpeitteisenä aikana erikseen huomioon. Lisäksi tulee huomioida Ruotsin ja Suomen merialuesuunnitelmien ja maiden talousvyöhykkeille suunniteltujen tuulipuistohankkeiden yhteisvaikutus merenkululle Pohjanlahdella. Varsinkin jääpeitteisenä aikana meriliikenne ohjautuu

29.1.2024

VÄYLÄ/8069/00.03.02/2023
Julkinen

jääkentän muuttuessa Ruotsin tai Suomen puolelle, sen mukaan missä liikenne sujuu helpoiten tai missä laivaliikenne ylipäättään on mahdollista.

Sen lisäksi, että rakennettavat merituulivoima-alueet vaikuttavat liikennöintireitteihin ja merenkulun käytettävissä olevaan tilaan sekä paikallisiin jääolosuhteisiin, tuulivoimarakentaminen voi vaikuttaa valvontatutkien sekä alusten navigointitutkien käyttöön, radiokommunikaatiovälineisiin ja satelliittinavigointijärjestelmiin.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Väylävirastossa asian on ratkaissut vesiväyläosaston johtaja Elisa Mikkolainen ja esitellyt Merenkulun asiantuntija Lauri Kuuliala.

ASIAKIRJA / HANDLING / DOCUMENT

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa.
Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

Denna handling är undertecknad i Trafikledsverkets tjänst för elektroniska underskrifter.
Du kan verifiera den elektroniska underskriften med Adobe Acrobat.

This document has been signed at Finnish Transport Infrastructure Agency's service for
electronic signatures.
You can verify the authenticity of the signature by using Adobe Acrobat.

ALLEKIRJOITUKSET / UNDERSKRIFTER / SIGNATURES

Allekirjoittaja	Lauri Kuuliala
Allekirjoitusaika	29.01.2024 14:52
Allekirjoittaja	Elisa Mikkolainen
Allekirjoitusaika	29.01.2024 14:59

ASIAKIRJAT

Asiakirja	Väyläviraston lausunto Ruotsin merialuesuunnitelman muutoksista Pohjanlahdella ja Itämerellä.pdf
-----------	---

Viite: Lausuntopyyntöne 5.12.2023, SYKE/2023/105

Lausunto valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arviointia koskevan yleissopimuksen nojalla (Espoon sopimus), Ruotsin muutetut merialuesuunnitelmat Pohjanlahdelle ja Itämerelle

Varsinais-Suomen ELY-keskus on tutustunut toimittamanne lausuntopyynnön mukaisiin Ruotsin muutettuihin merialuesuunnitelmiin Pohjanlahdelle ja Itämerelle. Lausuntopyyntö koskee lähinnä merituulivoimaa.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan suunnitelmassa on huomioitu merensuojelun kannalta oleelliset asiat pääasiassa oikein. Huomioitavaa on kuitenkin, että Ruotsin merialuesuunnitelmaan kirjatut energiantuotannon alueet ovat voimakkaasti keskittyneet Gotlannin koillispuolelle, Selkämeren etelä- ja keskiosiin sekä Perämeren pohjoisosiin jarruttaen ja ohjaten tuulta uudelleen tuhansien neliökilometrien alueilla. Toteutuessaan nämä alueet tulevat mahdollisesti vaikuttamaan kyseisten merialueiden virtausolosuhteisiin ja kerrostumiseen, ja edelleen lämpötilojen ja happipitoisuuden sekä ravinteiden jakautumiseen eri syvyyksissä. Vallitsevat tuulensuunnat huomioiden on mahdollista, että suunniteltujen tuulivoimakeskittymien ympäristövaikutukset kohdistuvat erityisesti Suomen talous- ja aluevesiin sekä rannikolle aiheuttaen esimerkiksi sinileväkukintoja ja laajoja ympäristö- ja eliöyhteisömuutoksia. Varsinais-Suomen ELY-keskus painottaa yhteisvaikutusten arvioinnin tärkeyttä koko meriekosysteemin näkökulmasta.

Vaikutusten arvioinnissa on tunnistettu riski haitallisten vaikutusten aiheutumiseen muuttolintuihin sekä pesiviin, levähtäviin ja talvehtiviin lintuihin useissa paikoissa. Merkittävimpien haitallisten vaikutusten riski on arvioinnin mukaan suurin alueilla, missä energia-alueet sijaitsevat keskellä kapeita meriväyliä eli niin sanottuja pullonkauloja, joita on kaikilla kolmella merialuesuunnitelma-alueella. Myös Itämeren ylittävän laajan muuttolintujen reitin varrella olevat energia-alueet aiheuttavat haitallisten vaikutusten riskin. Lisäksi on tunnistettu rajat ylittävien vaikutusten muodostuminen ennen kaikkea Suomelle, ja vaikutuksia arvioidaan muodostuvan mm. lintu- ja nisäkäslajeille rajat ylittävien populaatioiden osalta. Varsinais-Suomen ELY-keskus toteaa, että riski on asianmukaisesti

5.2.2024

tunnistettu, mutta huomauttaa, että merialuesuunnitelman päivityksen vaikutusten arvioinnissa ei ole otettu huomioon tarpeeksi lintujen muuttoreittejä. Merialuesuunnitelman lisäalueista muodostuu muuttavalle linnustolle mahdollisesti lisääntyviä haitallisia vaikutuksia, mitkä kohdistuvat Suomessa pesiviin lintulajeihin. Esimerkiksi Suomessa pesivien hanhien osalta tiedetään, että muuttoreitti suuntautuu Etelä-Ruotsin rannikkoa pitkin. Erityisesti useiden tuulivoima-alueiden yhteisvaikutusten arvioinnin tarve korostuu, sillä hankkeita on suunnitteilla paljon sekä Ruotsin että Suomen merialueilla. Yhteisvaikutuksina on pyrittävä arvioimaan mm. estevaikutuksen merkitystä. Toisaalta on myös tarpeen tunnistaa yhteisvaikutusten arvioinnin haasteet ja tietopuutteet, ja pyrkiä löytämään keinoja, kuinka voidaan paremmin tunnistaa yhteisvaikutusten merkitys ja mahdollisuus ennakoida haitallisten vaikutusten syntymistä.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Marja Nuottajärvi ja ratkaissut yksikön päällikkö Anu Lillunen.

Jakelu

Suomen ympäristökeskus

Tämä asiakirja VARELY/7630/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument VARELY/7630/2023 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Lillunen Anu 06.02.2024 15:52

Esittelijä Nuottajärvi Marja 06.02.2024 15:36

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomainen haluaa tuoda esiin, että suomalaisilla kalastusaluksilla on samat kalastusoikeudet kuin ruotsalaisilla aluksilla Ruotsin talousvyöhykkeellä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EU 1380/2013 5 artiklan kohta 1, Ruotsin kalastuslaki 13 §) sekä aluevesien 4-12 meripeninkulman vyöhykkeellä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus EU 1380/2013 5 artikla kohta 2). Itämeren ja Pohjanlahden kalakannat ovat yhteisiä, kalastuksen säättely tapahtuu EU-tasolla. Suomella on mittaavia kalataloudellisia intressejä koko Pohjanlahdella ja pohjoisella ja keskeisellä Itämerellä. Kalastusmahdollisuudet näillä alueilla ovat keskeisessä roolissa Suomen huoltovarmuudelle ja kalatalouden toiminnalle. Erityisesti pelagisten lajien troolikalastus on korvaamaton osa Suomen kalataloutta ja kriiseihin varautumista. Elintarvikekalan tuotannon kannalta tärkeimmistä troolausalueista suuri osa sijaitsee Ruotsin talousvyöhykkeellä. Tällä hetkellä Pohjanlahden ja pohjoisen Itämeren kalastus on Suomelle huomattavasti merkittävämpi kuin Ruotsille – tämä koskee myös Ruotsin talousvyöhykettä ja aluevesiä. Ruotsin merialuesuunnitelman sisältö ja sen tulkinta ja toteutus Ruotsin viranomaistahoilla tulee vaikuttamaan hyvin merkittävästi Suomen kalatalouden elinvoimaisuuteen ja yhteiskunnan kriisinkestävyyteen.

Merialuesuunnitelmasta energiantuotannon varaukset ovat Suomen kalatalouden kannalta huolestuttavia. Energiantuotanto- eli käytännössä merituulivoima-alueet sijaitsevat erityisesti Pohjanlahdella lähellä tärkeitä troolausalueita ja ovat osittain päällekkäin näiden kanssa. Troolikalastus ei ole merituulivoima-alueilla nykytroolaustekniikalla ja tuulivoiman rakennuskäytännöillä mahdollista. Ruotsin merialuesuunnitelman kalastusalueet ovat Suomen näkökulmasta liian pieniä ja tärkeimmät ruokakalan pyyntialueet puuttuvat täysin. Ruotsin osoittamat kalastusalueet hyödyttävät Selkämerellä lähinnä harvoja suuria rehukalatroolareita, joiden saaliit viedään Tanskaan. Merialuesuunnitelmaan merkityt Selkämeren kalastusalueet ottavat huomioon ainoastaan tämän tuotantoketjun, johon kuuluu lähes koko Ruotsin kalastuslaivasto

Selkämerellä. Suomen monimuotoisempi troolikalastus hyödyntää paljon laajempia kalastusalueita, joita merialuesuunnitelma ei tunnista.

Huomautamme, että Suomelle tärkeimmillä alueilla tapahtuvaa pyyntiä on teknisesti lähes mahdoton siirtää muualle. Vaikutusten arvioinnissa esitetty suojelualueargumentti ei ole oikea lähestymistapa pelagisten kalojen kalastuksessa: kannat suojellaan kiintiöillä ja pyynnin ydinalueiden sulkeminen kalastukselta vain vie kalastuksen tehokkuuden ja tuottavuuden. Suojelualuekonsepti on kehitetty valtamerten monilajisten yhteisöjen perusteella lähinnä petokalakantojen hoitoon, mutta ei sovellu Pohjanlahdelle silakanpyyntiin. Tehokkaimpien troolialueiden menettäminen ei parantaisi kalakantoja, vaan ainoastaan heikentäisi kalastuksen edellytyksiä.

Emme jaa näkemystä, että energiantuotantoalueiden lisääminen ei uhkasi kalakantoja. Kun yhä suurempien alueiden pohjarakenne muutetaan, rakennemuutokset mm. kalayhteisöissä ovat todennäköisiä. Myös lisääntyvä merikaapeleiden määrä voi kumulatiivisesti vaikuttaa kalojen liikkeisiin ja erityisesti vaelluskalojen elinkiertoon. Olemme erityisesti huolissamme vientikaapeleiden vaikutuksesta lohen, vaellussiian ja ankeriaan vaellukseen. Otollisin aikaikkuna näiden lajien vaelluksille on pohjoisissa olosuhteissa pieni ja kaapeleiden magneettikenttien kumulatiivinen hidastava vaikutus voi olla näille uhanalaisille lajeille kohtalokas.

E erityisen ongelmallinen on, että uudet vaihtoehtoiset alueet voivat olla korvaavia TAI lisäalueita, eli käytännössä uusi merialuesuunnitelma tarkoittaa energiantuotantoalueiden laajamittaisia laajennuksia.

Ruotsin merialuesuunnitelmaan kirjatut energiantuotannon alueet ovat myös voimakkaasti keskittyneet Gotlannin koillispuolelle, Selkämeren etelä- ja keskiosiin sekä Perämeren pohjoisosiin jarruttaen ja ohjaten tuulta uudelleen tuhansien neliökilometrien alueilla. Tähän vaikutukseen löytyy viitteitä mm. Daewelin ym. tutkimuksesta (Commun Earth Environ 3, 292 /2022. <https://doi.org/10.1038/s43247-022-00625-0>). Toteutuessaan nämä alueet tulevat vaikuttamaan kyseisten merialueiden virtausolosuhteisiin ja kerrostumiseen, ja edelleen lämpötilojen ja happipitoisuuden sekä ravinteiden jakautumiseen eri syvyyksissä. Yleisimpiä tuulensuuntia huomioiden voidaan olettaa, että näiden massiivisten tuulivoimakeskittymien ympäristövaikutukset kohdistuvat nimenomaan Suomen talous- ja aluevesiin sekä rannikolle aiheuttaen esimerkiksi sinileväkukintoja ja laajoja ympäristö- ja eliöyhteisömuutoksia, millä voi olla vaikutuksensa mm. kalastukseen.

Suomen kalatalouden intressit mukaan lukien Suomen EU-lainsäädännön mukaiset kalastusoikeudet ja Suomen alusten laaja kalastustoiminta tulee ottaa huomioon merialuesuunnitelmassa. Pohjanlahden tärkeimmät pyyntialueet tulee varata merialuesuunnitelmaan alusten kansalaisuuteen katsomatta. Samalla on kavennettava energiantuotantoalueet näiltä kohdilta. Tämä korjaus olisi erityisen tärkeää Eyrasaltbankenin alueella. Haluamme korostaa, että monipuolisen troolikalastuksen edellytysten turvaaminen hyödyttää potentiaalisesti myös Ruotsin kalataloutta ja

mahdollistaa ottaa Pohjanlahden kalavarat elintarvikekäyttöön maailmantilanteen muuttuessa. Kalastus tulisi aina merkitä Selkämeren energiantuotantoalueisiin huomioon otettavaksi toiminnaksi (särskilt hänsyn), jotta suunnittelevat tahot voivat ottaa kalastusta aikaisessa vaiheessa huomioon. Kalatalousviranomainen toivoo myös, että Suomen alusten kalastus mainitaan suoraan Ruotsin alusten kalastuksen rinnalla ja sen merkitystä ilmaisevalla tavalla, ettei suunnittelijoille jää kuvaa, että Suomen kalastus alueella on merkityksetöntä, kuten merialuesuunnitelman nykyisessä versiossa.

Yleisen edun mukaista olisi, että edellä mainituille tuulivoimakeskittymille löytyisi ohjauskeino, ettei koko aluetta rakenneta, vaan ainoastaan tietty osa aluevaihtoehtoista tai että alueiden rakentaminen toteutettaisiin eri intressit yhteensovittamalla. Myös tutkimusvaraus olisi suotava, jolla varataan kriittiset alueet suunniteltuun käyttöön, sillä ehdolla, että ympäristövaikutuksista on riittävästi tutkimustietoa. Myös vientikaapeleiden ohjaus niille varattuihin käytäviin voisi vähentää vaikutukset troolikalastukseen ja vaelluskaloihin.

Koivurinta Mikko
Varsinais-Suomen ELY-keskus

Deinhardt Manuel
Varsinais-Suomen ELY - Kalatalousyksikkö

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdella ja Itämerellä sekä niihin liittyvästä ympäristöarvioinnista. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta lausunnonantoon.

Merialuesuunnitelman muutokset koskevat erityisesti energian talteenotolle osoitettujen alueiden lisäämistä Pohjanlahdella ja Itämerellä, keskittyen merituulivoimaloiden sijoittamiseen. Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että suunnitelman muutosten vaikutuksia on arvioitu monipuolisesti ja huolellisesti. Energian talteenottoalueille on tehty vaihtoehtoisten sijaintipaikkojen tarkastelua. Lisäselvitystarpeita toimintojen sijoittamisen osalta on tunnistettu.

Merialuesuunnitelman ehdotuksesta Pohjanlahden ja Itämeren uusiksi tai muuttuneiksi energian talteenottoalueiksi voi ELY-keskuksen arvion mukaan olla Suomenlahden alueella vaikutuksia erityisesti kalastoon ja linnustoon. Merituulivoimaloilla saattaa olla vaikutuksia muun muassa tuulen jarrutuksen ja uudelleenohjauksen aiheuttamien pintavirtausten muutosten kautta Suomenlahden suola- ja ravinnetalouteen sekä happipitoisuuteen. Voimaloiden rakentamisen louhinta- ja kaivuutöistä voi aiheutua myös laajalle leviävää haitta-ainepitoisuuksien nousua merivedessä. Merialuesuunnitelman muutosten vaikutuksia kalastoon ja merikalastukseen Suomen merialueella tarkastellaan kattavasti Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kalatalousviranomaisen antamassa lausunnossa.

Linnustoon Uudenmaan alueella kohdistuvien vaikutusten osalta Uudenmaan ELY-keskus lausuu seuraavaa:

Linnustoon kohdistuvat vaikutukset on pääsääntöisesti tunnistettu ansiokkaasti ja linnustolle tärkeät alueet on huomioitu toimintojen suunnittelussa. Merkittävä osa Itämeren rannikkoja pitkin tai Itämeren halki muuttavista vesi- ja sorsalinnuista jatkaa muuttoaan Suomenlahdelle Uudenmaan rannikkoalueille. Tähän muuttolinnustoon kuuluu niin Suomenlahdella pesivää linnustoa kuin arktisia vesilintuja, jotka muuttavat edelleen pesimään Suomen itä- ja koillispuolelle. Tuulivoimalaitosten sijainnin ja toteutuksen suunnittelussa tulee huomioida sekä Itämeren piirissä pesivä linnusto että läpimuuttava linnusto.

Tuulivoimalaitosten rakentamiseen liittyvissä tarkemmissa vaikutusarvioinneissa tulee käsitellä populaatiotason vaikutuksia etenkin uhanalaisille ja silmälläpidettäville vesi- ja sorsalinnuille, kuten esimerkiksi pikkujoutsenelle, metsä- ja lyhytnokkahanhelle, lapasotkalle, allille, mustalinnulle, pilkkasiivelle ja haahkalle. Vaikutusarvioinneissa tulisi ottaa huomioon valtioiden rajat ylittävät yhteisvaikutukset koko muuttoreitin varrella ja arvioida tuulivoimarakentamisen vaikutuksia Itämeren kautta muuttaviin populaatioihin. Osa edellä mainittujen lintulajien muutosta tapahtuu öiseen aikaan tai muusta syystä heikentyneen näkyvyyden vallitessa, joten tarkemman suunnittelun vaikutusarvioinneissa on syytä käsitellä törmäysten lieventämiskeinoja, kuten esimerkiksi karkottimia tai lentoestevaloja.

Itämeren rannikoilla esiintyvän merikotkan on tunnistettu olevan erityisen altis törmäyksille tuulivoimapuistojen läheisyydessä, mutta näyttöä tästä on kertynyt ennen kaikkea maatuulivoiman osalta. Törmäyksille alttiina lajina se tulisi kuitenkin huomioida yksityiskohtaisesti myös merituulivoimaa suunniteltaessa. Uudenmaan tärkeistä pesimälinnuista myös selkälokille ja räyskälle aiheutuvia vaikutuksia on syytä arvioida. Viimeaikaiset satelliittiseurannat ovat esimerkiksi osoittaneet, että selkälokki saattaa tehdä pesimäaikaan jopa useiden satojen kilometrien lentomatkoja, mahdollisesti ravinnonhakutarkoituksessa. Lisäksi osa selkälokeista ja räyskistä muuttaa etelään Itämeren kautta. Merituulivoimapuistot ovat niille potentiaalinen uhka törmäys- ja estevaikutusten kautta. Merituulivoimapuistojen on todettu karkottavan voimakkaasti ainakin talvehtivia kaakkureita, ja vaikutukset saattavat olla vastaavia ekologialtaan melko samankaltaisen kuikan osalta. Suunnittelussa on huomioitava näiden lajien kannalta tärkeät muutonaikaiset levähdys- ja talvehtimisalueet. Alueet Ö205 ja Ö219 ovat pitkänomaisia länsi-itä-suunnassa, joten ne muodostavat leveän esteen lintujen päämuuttosuuntiin nähden. Niiden estevaikutukset linnustolle olisivat pienemmät, mikäli alueet olisivat kapeampia päämuuttosuuntiin nähden, kuten esimerkiksi Gotlannin ympäristössä sijaitsevat vastaavat alueet ovat.

Yhteenvedon ehdotettujen ja vaihtoehtoisten energian talteenottoalueiden sijainnista suhteessa linnustovaikutuksiin Uudenmaan ELY-keskus toteaa seuraavaa. Juutinraumassa sijaitsevalla energia-alueella Ö298 on riski suuriin muuttolinnustoon kohdistuviin vaikutuksiin, joten se olisi syytä korvata jollakin vaihtoehtoisella energia-alueella, kuten esimerkiksi Ö285, Ö286 tai Ö288. Vaihtoehtoiset alueet Ö273, Ö277, Ö501 ja Ö509 ovat muuttolinnuston kannalta haitallisimpia, joten niiden kohdalla toteuttaminen vaatisi erityisen huolellista suunnittelua ja toteuttamiskelpoisuuden harkintaa riskien vähentämiseksi.

Pääkkönen Satu

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Heikkinen Erika

Uudenmaan ELY - Ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue

Finsk-svenska gränsälvscommissionens yttrande gällande Havs- och vattenmyndighetens förslag till ändrade havsplaner

Gränsälvscommissionen tackar Havs- och vattenmyndigheten för möjligheten att avge ett yttrande gällande förslaget till ändrade havsplaner.

Finsk-svenska gränsälvsöverenskommelsens geografiska tillämpningsområde rör Torne- och Muonio älvars internationella avrinningsområde samt kustområdet utanför Torne och Haparanda. Således är den mest betydande delen inom älvsområdet. Torne älv är Östersjöns viktigaste laxälv. Även Torneälvs hotade havsöring är betydelsefull och Torneälvs hotade vandringsfisk är Bottenvikens eller t.om. hela Östersjöns största naturliga bestånd.

Trots att tyngdpunkten för havsplanerna hamnar utanför nämnda tillämpningsområdet har aktiviteter till havs t.o.m. avgörande effekter som sträcker sig till tidigare nämnda anadroma fiskbestånd. Gränsälvscommissionen kommenterar havsplanerna främst ur anadroma fiskarternas synvinkel.

Havsbaserad vindkraft i Östersjön

Gränsälvscommissionen har noterat att det planeras en stor mängd havsbaserad vindkraft i havsområdet från Bottenviken ända till Södra Östersjön både i Sverige och i Finland. Det är en särskilt stor utmaning att bedöma kombinerad och kumulativ påverkan från samtliga projekt som helhet, med tanke på skalan av den planerade havsbaserade vindkraften över ett stort geografiskt område.

Påverkan på vandringsfisk

Torne älv är hemälv för Europas livskraftigaste vilda laxbestånd och producerar en majoritet av den vilda laxen i hela Östersjön. Torne älvs lax vandrar till födoområden ända till Södra Östersjön och tillbaka till Torne älv under sin lekvandring. Den särskilt hotade vandringsfisker vandrar ända ned till Åland. Kommissionen lyfter att även andra vandringsfisker såsom ål, nejronöga och havsöring är viktiga att uppmärksamma.

I skrivande stund saknas exakt information om laxens vandringsrutter, men det finns viss kunskap baserat på fångstdata som tyder på att laxen i stor utsträckning vandrar längs finska västkusten under sin lekvandring på väg till de nordliga laxälvarna i Bottenviken. Under 2023 har SLU:s fisktelemetrigrupp testat att spåra laxar med satellitsändare som fästes i Södra Östersjön. Resultaten tyder på att en del av laxarna vandrar igenom eller gränsande till ett antal projekterade vindkraftparker i Bottniska viken. Det finns dock ett behov för mer forskning och som en förutsättning även finansiering för forskningen.

Planerad havsbaserad vindkraft i havsområdet längs svenska östkusten och finska västkusten hamnar i grova drag längs laxens vandringsrutter. Från vindkraftverken behöver den producerade elen överföras till land via sjökablar på havsbotten och dessa kablar hamnar således på tvären längs laxens vandringsrutter så att laxen behöver korsa ett stort antal kablar under sin vandring.

I samrådsunderlaget konstateras att: "Kunskapsläget gällande fisk visar inte att elektromagnetiska fält skulle utgöra ett hot mot fisk eller fiskpopulationer (Öhman, 2023)."

Gränsälvskommissionen noterar att detta inte utesluter möjligheten att elektromagnetiska fält och andra effekter från vindkraftverken skulle kunna utgöra ett hot mot vandringsfiskbestånden. Kommissionen lyfter att det i skrivande stund finns begränsat med erfarenhet av havsbaserad vindkraft i Östersjön vilket försvårar bedömning av eventuell påverkan. Det stora frågetecknet är just de kombinerade och kumulativa effekterna från ett stort antal vindkraftparker i industriell skala över ett stort område.

I samrådsmaterialet konstateras att "Enligt nuvarande kunskap anses etablering av havsbaserad vindkraft inte utgöra ett hot mot fiskarter eller fiskpopulationer, ... ". Med tanke på den, i skrivande stund, begränsade kunskapen om havsbaserade vindkraftens påverkan på vandringsfisk finner gränsälvskommissionen det viktigt att agera enligt försiktighetsprincipen.

HaV frågar specifikt hur deltagarna i samrådet ser på förslagen till energiområden samt alternativa energiområden. Kommissionen kommenterar att det är omöjligt att ta ställning till föreslagna energiområden utan att ta hänsyn till helheten av energiområden i hela Bottniska viken samt Östersjön.

Gränsöverskridande samarbete för helhetsbedömning av påverkan från havsbaserad vindkraft

Gränsälvskommissionen konstaterar att samarbete med Sverige och de andra Östersjöländerna i bedömning av helhetspåverkan är av yttersta vikt särskilt med tanke på att vandringsfisken är en gemensam resurs (särskilt Torne älvs lax). I fall någon av Östersjöstaterna skulle via utbyggnaden av havsbaserad vindkraft orsaka vandringshinder eller på annat sätt försvåra laxens livsförutsättningar skulle detta kunna ses som gränsöverskridande påverkan.

Kommissionen föreslår att i det strategiska arbetet säkerställs att utbyggnaden av havsbaserad vindkraft inte påskyndas alltför mycket innan en helhetlig konsekvensbedömning kan göras och det kan säkerställas att irreversibel skada på vandringsfisken inte orsakas.

Yttrandet har beretts av kommissionens vatten- och miljöingenjör Simja Lempinen. Kommissionen har godkänt yttrandet via e-post 20 december 2023 och yttrandet har sparats i ACTA diariehanteringssystem.

Finsk-svenska gränsälvskommissionen

FÖR KÄNNEDOM

Finska miljöministeriet

Finlands miljöcentral

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Rauno Malinen	Suomi.fi	12.02.2024 15:52:08 UTC+02:00
Ilpo Tapaninen	Suomi.fi	12.02.2024 13:15:34 UTC+02:00

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Sisällys: - Kansilehti (1 sivu)
- Alkuperäinen dokumentti (3 sivua)

12.02.2024

574/00.07.03/2023

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdella ja Itämerellä

Viite: Suomen ympäristökeskus (SYKE) lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdella ja Itämerellä 5.12.2023, SYKE/2023/105

Taustaa

Ruotsin meri- ja vesiviranomainen järjestää kuulemisen Pohjanlahden, Itämeren ja Pohjanmeren muutettuja merialuesuunnitelmia koskevan ehdotuksen ja siihen liittyvän vaikutustenarvioinnin johdosta. Ruotsin hallitus hyväksyi Ruotsin ensimmäisen merialuesuunnitelman helmikuussa 2022. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on nyt laatinut ehdotuksen hallituksen toimeksiannosta merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Ruotsin suunnittelu perustuu vuosittaiseen 300 TWh sähkönkulutukseen vuonna 2045. Ainoa merialuesuunnitelman energiantalteenottotapa olisi merituulivoimatuotanto. Merialuesuunnitelman tavoitteena on mahdollistaa 90 TWh merituulivoiman lisätuotanto nykyisiin merialuesuunnitelmiin verrattuna eli kokonaistavoite on yhteensä 120 TWh energiantuotanto merialueella.

Suunnittelun tarkkuustaso yleispiirteinen ja vaihtelee asemakarttojen osalla 1:700 000 –1 000 000 mittakaavassa, kun strategiset kartat on tarkoitettu käytettäväksi mittakaavassa 1: 1 000 000 tai 1:2 300 000. Toisin kuin Suomessa, Ruotsin merialuesuunnitelmaehdotus ei käsittele rannikkokaistaletta, jonka suunnitteluvastuu ja -oikeus on rannikkokunnille. Esitetyt yleispiirteiset aluerajaukset tarkentuvat lupamenettelyn yhteydessä ja voivat poiketa suunnitelman rajauksista. Suunnitelmassa osoitetuille energian talteenottoalueille (E) asetetaan merituulivoima etusijalle ko. alueiden suunnittelussa ja lupamenettelyssä. On huomioitava, että tuulivoiman rakentamista koskevaa lupaa voi hakea myös alueille, joita ei ole määritelty merialuesuunnitelmissa. Ehdotuksessa osoitetaan energian talteenottoalueita ja näille vaihtoehtoisia alueita. Vaihtoehtoisia alueita harkitaan ehdotettujen alueiden mahdollisina korvaajina tai täydentäjinä. Suunnitelmassa huomioidaan myös sähkönsiirron alueet, jotka perustuvat Ruotsin olemassa olevaan siirtoverkkoon.

Pohjanlahden merialuesuunnitelmaehdotus

Ruotsin merialuesuunnitelmaehdotus Pohjanlahden osalta koostuu kolmesta merialueesta eli Perämerestä, Selkämeren pohjoisosasta ja Merenkurkusta sekä Selkämeren eteläosasta. Pohjanlahden suunnitelma-alue mahdollistaa merituulivoimatuotantoa eräiltä osin helpommin, koska pääosin luontoarvojen, kalastuksen, maanpuolustuksen ja merenkulun ristiriitoja ilmenee vähemmän, mutta toisaalta vähäisempi tuuli sekä joka talvinen jääpeite ja talvimerenkulku tuovat lisähaasteita. Etenkin mahdollisen merituulivoiman vaikutuksista jääolosuhteisiin ja talvimerenkulkuun todetaan tarvittavan lisätietoja. Energian talteenottoalueita ehdotetaan Pohjanlahdella sekä avomerelle että rannikkoalueille. Energian talteenottoalueita ja vaihtoehtoisia alueita osoitetaan kaikkiaan 23 kappaletta, joista 13 osoitetaan selvitysalueiksi. Selvitysalueiden runsaus johtuu maanpuolustuksen tarpeiden ja kumulatiivisten vaikutuksista luontoarvoihin aiheuttamista epävarmuuksista sekä merituulivoiman liittämissä mahdollisuuksista kantaverkkoon.

12.02.2024

Pohjanlahdella on paljon luonto- ja virkistysarvoja, kun toisaalta Pohjois-Ruotsissa sijaitsee merkittävää teollisuutta, jotka ovat riippuvaisia merikuljetuksista. Perämerellä on merenkulun lisäksi esitetty erilaisia energia-alueita (talteenottoalueita, niiden selvitysalueita ja vaihtoehtoisia alueita), maanpuolustuksen alueita sekä yleisen käytön alueita eri muodoissaan. Merenkurkku tunnistetaan yleisen käytön alueena. Selkämeren pohjoisosassa leimaa antaa yleinen käyttö, maanpuolustus sekä rannikon kulttuuri ja luontoarvot. Eteläisen Selkämeren alueelle keskittyy paljon erilaisia merituulivoiman alueita sekä ammattikalastusta. Merkittävä on myös Ruotsin ja Suomen välinen FennoScan -merikaapeliyhteys.

Lausunto

Suomen merialuesuunnittelun koordinaatioryhmän lausunnossa on kattavasti käsitelty Ruotsin muutettuja merialuesuunnitelmien ehdotuksia, joihin näkemyksiin Pohjois-Pohjanmaan liitto ryhmän jäsenenä yhtyy. Pohjois-Pohjanmaan liitto keskittyy siksi lausunnossaan Perämeren alueeseen, koska se koskettaa maakuntaa kaikkein eniten.

Kokonaisuutena Ruotsin muutettu merialuesuunnitelma on energiatuotannon osalta hyvin paljon mahdollistava ja täyttää Ruotsin hallituksen tehtävänannon. Energian talteenottoalueiden moninaisuus aiheuttaa kuitenkin epäselvyyttä ja antaa paljon tulkinnan varaa hankaloittaen myös rajat ylittävää yhteisvaikutusten arviointia.

Ruotsin muutetussa merialuesuunnitelmaehdotuksessa Perämerelle on osoitettu useita erilaisia energian talteenottoon tarkoitettuja alueita, jotka rajautuvat lähes Suomen talousvesirajaan. Suomen puolelta on huomioitu vain (Vaikutustenarvioinnin kuva 1. Kartta suunnitelluista tai ehdotetuista energian talteenottoalueista Suomessa ja Ruotsissa Pohjanlahdella) vuonna 2020 maakuntaliitoissa hyväksytyjen merialuesuunnitelmien energia-alueet. Käytännössä hyvin nopeasti Suomen merialuesuunnitelmien hyväksymisen jälkeen energiamurroksen ja muuttuneen toimintaympäristön myötä Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä on käynnistynyt enemmän merituulivoimahankkeita, kuin vaikutustarkastelussa on huomioitu. Asia koskee Pohjanlahden Suomen puoleisia aluevesiä ja talousaluetta. Suomen merialuesuunnitelmien hyväksymisen jälkeen myös eräiden maakuntien merituulivoimaa käsittelevät maakuntakaavat ovat edenneet huomattavasti. Osa merituulivoimahankkeista on jo kaavoitusvaiheessa ja osassa on ympäristövaikutusten arviointityö käynnissä. Olisi ensiarvoisen tärkeää huomioida merituulivoiman hanketilanne ja etenkin kokonaisvaikutukset koko Perämeren alueen luonnolle ja merenkululle. Suomen huoltovarmuudelle on ensiarvoisen tärkeää meriliikenteen toimivuus kaikissa olosuhteissa.

Jäänmuodostuksen muutokset ja laajojen merituulivoima-alueiden vaikutukset myös ilmastonmuutoksen myötä pitäisi pystyä huomioimaan. Jäänmuodostukseen liittyvään epävarmuuteen ja vaikutuksiin merenkulkuun on suunnitelmassa kiinnitettykin huomiota, mutta ei ole esitetty ratkaisuja. Joka tapauksessa toimivalle ja turvalliselle merenkululle on taattava mahdollisuudet myös talvisin. Asia voisi olla ratkaistavissa merenkulun viranomaisten yhteistyöllä. Maanpuolustukseen liittyvät mahdolliset rajan ylittävät tarpeet on huomioitu B105 alueen osalta.

Merituulivoiman ja tarvittavan energiansiirron (sähkökaapelit tai kaasuputket) sekä niiden ympäristövaikutukset tulisi myös huomioida suunnitelmissa entistä paremmin. Vaelluskalojen osalta vaikutuksia ei tiedetä.

12.02.2024

Kokonaisuutena parhaan lopputuloksen saamiseksi tulisi yhteisien merialueiden osalta kehittää rajat ylittävää yhteistyötä ja parantaa tiedonvaihtoa viranomaisten ja suunnitteluorganisaatioiden välillä kestävien ratkaisujen saavuttamiseksi.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Ilpo Tapaninen, suunnittelujohtajan sijainen

Rauno Malinen, maankäyttöpäällikkö

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsähallituksen lausunto Ruotsin Pohjanlahden ja Itämeren muutetuista merialuesuunnitelmista

Suomen ympäristökeskus pyytää lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut kuulemisehdotuksen hallituksen toimeksiannon puitteissa merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin (M2022/00276) sisältyvän suunnittelun lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Energian talteenottoon liittyvällä käyttötarkoituksella tarkoitetaan merituulivoimaa. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen toivoo kuulemisen aikana näkemyksiä sekä ehdotetuista energian talteenottoalueista että vaihtoehtoista alueista, joita on harkittava ehdotettujen alueiden mahdollisina korvaajina.

Ruotsin muutetut merialuesuunnitelmat esitetään asemakarttojen avulla merialueittain sisältäen Pohjanlahden alueella Perämeren, Selkämeren ja Merenkurkun sekä Selkämeren eteläosan merialueet, ja Itämerellä Itämeren pohjoisosan ja Ahvenanrauman, Itämeren keskiosan, Itämeren kaakkoisosan, Itämeren eteläosan, Itämeren lounaisosan sekä Juutinrauman merialueet. Merialuesuunnitelmilla Ruotsi pyrkii 100-prosenttisesti kohti fossiilitonta sähköntuotantoa vuoteen 2040 mennessä.

Merialuesuunnitelmissa esitetään 15 eri luokkaa merialueiden käyttötarkoitukseen, joista korostuvat etenkin sähköntuotannon infrastruktuuriin liittyvät toiminnot: sähkönsiirto, energian talteenotto ja sen vaihtoehtoinen alue sekä energian talteenoton selvitysalue ja sen vaihtoehtoinen alue. Energian talteenotolla tarkoitetaan suunnitelmissa vain tuulivoimaa. Muita käyttömuotoja ovat

maanpuolustus, yleinen käyttö, kulttuuri, luonto, virkistys, hiekanotto ja sen selvitysalue, merenkulku ja sen selvitysalue sekä ammattikalastus. Lisäksi huomioidaan tieto- ja televiestintäkaapeleiden, voimakaapeleiden, putkistojen ja kaasuputkien asentamiset ja ylläpidon toimenpiteet. Suunnitelmissa tunnistetaan myös kolme erityisen huomion aluetyppeä: kokonaismaanpuolustus sekä korkeat kulttuuriympäristö- ja luontoarvot.

Yleisiä huomioita

Yleisesti ottaen merialuesuunnitelmissa on tunnistettu hyvin eri käyttömuotojen tarpeet ja niihin liittyviä ristiriitoja sekä ratkaisuja. Lisäksi käyttömuotoihin liittyvät riskit on arvioitu. Eri käyttömuotojen prioriteetit alueilla ja valinnan ratkaisu on selvitetty, mutta eri etujen keskinäiset painoarvot ja miten jokin etu ajaa toisen edelle on kuitenkin ajoittain vaikea hahmottaa.

Yleiseen käyttöön (G) osoitettuja alueita on vaihtelevissa määrin päällekkäin muiden käyttömuotojen kanssa, kuten sähkönsiirron, virkistyksen, hiekanoton, hiekanoton selvitysalueen, merenkulun, merenkulun selvitysalueen ja ammattikalastuksen. Merialuesuunnitelmia kuvaavien asemakarttojen perusteella edelle luetellut käyttömuodot asetetaan yleinen käyttö -alueilla etusijalle, jos ne osoitetaan. Metsähallitus kysyy, miksi korkeat luontoarvot eivät ole yleinen käyttö -alueilla näin hyvin huomioitu, vaikka niitä on usein tunnistettu?

Metsähallitus katsoo, että merialuesuunnitelmien puutteena on edelleen, etteivät ne kata rannikonläheisiä alueita, jolloin eri toimintojen ja arvojen kytkeytyneisyyttä, jatkumoa ja ratkaisujen kokonaisvaikutusta merialueeseen on vaikea arvioida.

Luontoarvojen huomioiminen

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon pysäyttäminen ovat maapallon ja ihmiskunnan tulevaisuuden kohtalonkysymyksiä. Toimivat ja elinvoimaiset ekosysteemit ja niiden tuottamat ekosysteemipalvelut ovat ihmisen kaiken toiminnan ja hyvinvoinnin perusta ja niiden rapautumisella on kasvavassa määrin yhteys erilaisiin kriiseihin ja konflikteihin. Ilmastonmuutos ja luontokato kytkeytyvät vahvasti toisiinsa ja ilmastonmuutoksen torjunnalla on keskeinen rooli luontokadon pysäyttämisessä myös meriekosysteemeissä. Ilmastonmuutoksen torjunnassa uusilla ei-fossiilisilla energiantuontamuuodoilla, kuten tuulivoimalla, on keskeinen rooli.

Kuten Ruotsi, myös Suomi pyrkii kansallisen ilmasto- ja energiastrategian mukaan fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi. Metsähallitus näkee, että merituulivoimaa tulisi kehittää ja lisätä hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi ottamalla kuitenkin huomioon merialueiden luontoarvot sekä niihin liittyvät kehittämistarpeet.

Metsähallitus pitää tärkeänä, että energian talteenottoalueiden vaikutukset läheisiin Natura 2000-alueisiin, muihin luonnonsuojelualueisiin sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta muuten erityisen tärkeisiin alueisiin selvitetään tarkemmin energian talteenottohankekohtaisesti. Vaikutusten selvittämiseen kuuluvat sekä rakennusaikaisten että käytön aikaisten vaikutusten laajuuden ja kohdistumisen selvittäminen sekä keinot vaikutusten minimoimiseksi. Muun muassa rakennus- ja käytönaikaisella liikenteellä, melulla, värinällä, valolla, ruoppauksilla sekä ruoppausmassojen läjityksellä, voi olla vaikutuksia hankealueiden ulkopuolella.

Merialuesuunnitelmissa on hyvin kiinnitetty huomiota luontoarvoihin, kuten nisäkäsalueisiin, lintu- ja lepakoalueisiin, riuttaympäristöihin sekä kaloille tärkeisiin kutu- ja kasvualueisiin, jotka luovat pohjaa elinvoimaisille kalakannoille ja kestäväälle kalastuselinkeinoille. Uudessa suunnitelmassa myös alueita, joilla kiinnitetään erityistä huomiota korkeisiin luontoarvoihin, on laajennettu. Metsähallitus pitää tärkeänä, että uusien energiaratkaisujen käyttöönotossa huomioidaan ja selvitetään erityisen tarkasti niiden ympäristövaikutukset ja pyritään minimoimaan parhaalla mahdollisella tavalla negatiivisia vaikutuksia ekosysteemeihin ja monimuotoisuuteen, jotta tavoitetta luontokadon pysäyttämiseksi ei vaaranneta. Luontoarvojen tunnistaminen ja niiden priorisointi alueiden käytössä luo myös pohjaa ja toivottavasti edistää EU:n biodiversiteettistrategian 30/2030 suojelutavoitteiden toteuttamista suunnitelma-alueella.

On hyvä, että maanpuolustuksen vaikutus luontoon on tunnistettu ja harjoitustoiminnassa pyritään aktiivisesti pienentämään vaikutuksia luontoarvoihin. Merenkulun tarpeiden yhteydessä on nostettu esiin, että tarvitaan lisäselvityksiä merituulivoiman vaikutuksesta jääoloihin. Metsähallitus katsoo, että tätä tarvitaan myös jääekosysteemiin kohdistuvien vaikutusten ymmärtämiseksi, sillä monet eliöt itämerennorppaa myöden ovat riippuvaisia jääoloista.

Merituulivoimakenttiin liittyy viimeaikaisen tutkimuksen valossa fysikaalisia muutoksia meren kerrostuneisuudessa, millä voi olla kerrannaisvaikutuksia biologiseen tuotantoon. Näillä muutoksilla voi olla vaikutuksia kasviplanktonyhteisöön, mikä voi heijastua edelleen eläinplanktonyhteisöihin ja kalastoon, ja siten myös kalastuksen toimintaedellytyksiin. Metsähallitus katsoo, että kerrostuneisuuden muutoksilla voi olla huomattavia vaikutuksia Itämeren kaltaisessa ekosysteemissä, missä kerrostuneisuus säätelee useita keskeisiä ulapan prosesseja. Näiden vaikutusten selvittämiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota tuulivoirakentämisen yhteydessä.

Merialuesuunnitelma-alueiden asemakartoissa tai niiden läheisyydestä on tunnistettu ilmastosuojapaikkoja (ilmastorefugioita), ts. alueita, joissa kasvit ja eläimet säilyisivät ilmastomuutoksen supistuessa elinalueita. Metsähallitus on aiemmassa lausunnossaan Ruotsin merialuesuunnitelmaa koskien tuonut esille, että ilmastorefugioiden toimivuus on hyvin epävarmaa, koska oseanografiset mallit ennustavat laaja-alaisia muutoksia esimerkiksi suolaisuudessa ja lämpötilassa.

Vaikutusten arvioinnissa mainittu, että ”joissakin ympäristöissä” uuden keinotekoisen merenpohja-alustan käyttöönotolla voi olla myönteisiä vaikutuksia meriympäristöön. Metsähallitus on aiemmassa Ruotsin merialuesuunnitelmalausunnossaan korostanut, että keinotekoisien uusien riuttaympäristöjen toiminnallisuudesta ja vaikutuksesta monimuotoisuuteen on kuitenkin hyvin vähän tietoa Itämeren alueella, ja se voi myös vaihdella Itämeren eri osa-altaiden erilaisten ominaispiirteiden vuoksi, joten asiaa tulisi selvittää paremmin päätöksenteon perustaksi. Keinotekoiset kovat pohjasubstraatit toimivat usein myös erilaisten pohjaan kiinnittyvien vieraslajien kiinnittymisalustana, joten vaikutukset saattavat siltä osin olla myös negatiivisia biologisen monimuotoisuuden kannalta.

Merialuesuunnitelman taustalla olevan vision (Meri 2050) yhtenä tavoitteena on, että vuonna 2050 meren ympäristön tila on hyvä ja biologinen monimuotoisuus on rikasta. Samaan aikaan merialuesuunnitelmasta kuitenkin välittyy yleinen tavoite lisätä merialueiden hyödyntämistä. Ottaen huomioon merialueen alentunut nykytila ja edellä mainitut kasvavat tavoitteet Metsähallitus esittää

huolensa siitä, että lisääntyvät paineet voivat vaarantaa meriympäristön hyvän tilan saavuttamisen ja kestäväen kehityksen edellytykset hyvin toimivista ekosysteemeistä ja ekosysteempalveluista.

Pohjanlahti yleisesti

Ruotsin muutettujen merialuesuunnitelmien taustalla on tavoite kasvattaa tuulivoimatuotantoa ja energian tuotantoon osoitetaan aiempaa laajempia alueita. Näiden kansallisten tavoitteiden toteutuessa ja yhdessä Suomessa kehitettävien merituulivoimahankkeiden kanssa tullaan Pohjanlahden avomerialueella valjastamaan laaja-alaisesti aiemmin lähes koskemattomia merenpohjan alueita meriympäristöä muuttavan toiminnan piiriin, mikä tulee aiheuttamaan sekä merenpohjan fyysistä häiriötä että menetystä.

Merialuesuunnitelmassa Pohjanlahden todetaan poikkeavan muista suunnitelma-alueista siten, että tuulivoimarakentamisen eturistiriidat luonnon, ammattikalastuksen, maanpuolustuksen ja merenkulun kanssa olisivat vähäisempiä. Metsähallitus kuitenkin katsoo, että Pohjanlahdella on näidenkin osalta merkittäviä yhteensovittamistarpeita ja niihin liittyviä tietopuutteita. Tietopuutteet koskevat erityisesti luontoarvoja avomerellä ja merituulivoiman vaikutuksia niihin. Lisäksi Selkämerellä tuulivoimarakentamisen troolikalastukselle asettamat rajoitukset tulisi selvittää ja talvimerenkulun aluetarpeet ovat jääoloista johtuen usein laajemmat Pohjanlahdella kuin muilla merialueilla. Pohjanlahden osalta suunnitelmassa todetaan myös, että alue on merialuesuunnitelma-alueista vähiten ihmistoiminnan rasittama ja samalla ympäristön tilaa olisi vielä parannettava hyvän tilan saavuttamiseksi. Metsähallitus näkee tässä kohdin ilmeisen ristiriidan ja haasteen suhteessa aikeisiin lisätä voimakkaasti energiatuotantoa alueella.

Metsähallitus korostaa, että Pohjanlahden osalta myös Suomen rannikolla ja talousvyöhykkeellä on useita merituulivoimaan liittyviä hankkeita, jotka ovat suunnitteluprosessin eri vaiheissa. Tästä syystä Ruotsin ja Suomen merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksia tulisia arvioida myös yhdessä. Merialuesuunnitelmia koskevassa vaikutustenarvioinnissa on esimerkiksi tunnistettu tarve tutkia tarkemmin mahdollisia estevaikutuksia muuttolintuihin sekä pesiviin, levähtäviin ja talvehtiviin lintuihin, erityisesti silloin, kun tuulivoimaa rakennetaan usealla alueella samanaikaisesti ja ottaen huomioon naapurimaihin suunnitellut tuulivoimahankkeet.

Pohjanlahden merialuesuunnitelma-alueen asemakarttaan on merkitty myös merialuesuunnitelman ulkopuolisia yhteyksiä koskien sähkönsiirtoa ja merenkulkua. Selkämeren eteläosan merialuesuunnitelma-alueen asemakartassa näkyy kaksi sähkönsiirto linjaa (merikaapeleita), jotka kulkevat talousvyöhykkeeltä aina Suomen rannikolle saakka. Suomen rannikolla merikaapelit kulkevat suunnitelman mukaisesti Selkämeren kansallispuiston läpi, jonka hallinnasta vastaava viranomaisen Metsähallitus on. Metsähallitus haluaa jo tässä kohtaa saattaa tietoon, että luonnonsuojelulain rauhoitusmääräykset eivät mahdollista sähkönsiirtokaapeleiden asentamista Suomessa kansallispuiston alueelle.

Perämeri

Perämeren pohjoisosassa osoitetaan neljä energia-aluetta, jotka alueellisesti muodostavat toisiinsa liittyvän laajan kokonaisuuden. Kaksi alueista osoitetaan vaihtoehtoisiksi alueiksi ja alueiden korkeat luontoarvot on tunnistettu. Nämä alueet ovat itämerennorpan keskeistä lisääntymisaluetta ja lisäksi pohjoisimpien alueiden merkitys linnustolle tunnistetaan erittäin tärkeäksi. Metsähallitus katsoo,

että alueiden lopullisessa valinnassa tulee huomioida myös yhteisvaikutukset Suomen puolella kehitettävien hankkeiden kanssa ja tuulivoiman vaikutukset jääoloihin ja hylkeiden elinolosuhteisiin tulisi selvittää ja ottaa huomioon ennen lopullisia päätöksiä.

Perämeren eteläosassa on kaksi energian talteenottoon osoitettua aluetta (B107, 108) ja lisäksi kolme vaihtoehtoista selvitysaluetta (B137, 138, 139). Kaikilla näillä on tunnistettu korkeita luontoarvoja ja selvitysalueet ovat lisäksi riittaympäristöjä. Luontoarvojen vaarantuminen tuulivoimarakentamisen yhteydessä on näillä verraten matalilla alueilla ilmeistä ja Metsähallitus kehottaa tarkastelemaan voitaisiinko energia-alueet Perämeren eteläosassa sijoittaa kauemmas rannikosta syvemmille alueille (G136).

Perämerellä on vain yksi pienehkö alue, jonka sopivin käyttötarkoitus on luonto (B103). Aluetta ympäröivät laajemmin yleiseen käyttöön osoitetut alueet (B102, 104 ja 109), joissa on kuitenkin tunnistettu korkeat luontoarvot (Gn ja Gfn). Metsähallitus kehottaa tarkastelemaan, voitaisiinko tällaisissa tapauksissa alueiden ensisijaiseksi käyttötarkoitukseksi osoittaa luonto.

Selkämeren pohjoisosa ja Merenkurkku

Luonto- ja kulttuuriperintöarvoja on huomioitu laajalti merialueen pohjoisosan rannikon läheisillä alueilla. Metsähallitus katsoo, että tuulivoiman suunnittelua tulisi välttää Merenkurkun alueella B120, koska alue on luonto- ja kulttuuriarvoiltaan erittäin merkittävä ja sijaitsee Ruotsin ja Suomen yhteisen Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen vieressä.

Energiantuotannon selvitys- ja vaihtoehtoisiksi alueiksi on osoitettu kaksi aluetta, joista toinen sijaitsee lähellä rannikkoa ja toinen merialueen keskiviivalla. Avomerien vaihtoehtoisella alueella (B161) on hyvä huomioida mahdolliset tuulivoimahankkeet Suomen puolella. Yleisesti ottaen kaikilla energiantuotantoon osoitetuilla alueilla Merenkurkussa arvioidaan olevan suurien haitallisten linnustovaikutusten riski, minkä vuoksi Metsähallitus kehottaa harkitsemaan näiden alueiden soveltuvuutta energiatuotantoon.

Selkämeren eteläosa

Selkämeren eteläosaan suunnitellaan laajoja alueita priorisoitavaksi energian tuotantoon, mutta alueeseen liittyy runsaasti myös muita käyttötarpeita ja arvoja. Metsähallitus huomauttaa, että useisiin energian talteenottoon määriteltäviin alueisiin liittyy korkeita ja tunnistettuja luontoarvoja (B142, B146, B149 ja B152) ja kannustaa selvittämään edelleen vaihtoehtoina näille alueita B146 ja B158, jotka sijaitsevat keskeisellä merialuetta ja kauempana luontoarvoiltaan merkittävistä matalikkoalueista. Näkemystä tukee, että riskit suurista ja keskisuurista haitallisista vaikutuksista linnustoon on tunnistettu myös suunnitelman riskinarvioinnissa. On huomattava, että paikallisten linnustovaikutusten lisäksi alueella kulkee merkittäviä muuttoreittejä ja tiettyjen lajien osalta haittavaikutukset voisivat kohdistua lajin koko maailman populaatioon.

Itämeren pohjoisosa ja Ahvenanrauma

Energian talteenottoon on esitetty viisi selvitysaluetta Gotlannin koillispuolella, joihin on lisäksi tunnistettu lähinnä maanpuolustukseen liittyviä etuja. Luontoarvoja on tunnistettu yleisesti alueen

rannikonpuoleisella reuna-alueella, ja ne kohtaavat usein maanpuolustuksen edun kanssa. Selvitettävistä energian talteenottoalueista kahteen (Ö205, Ö279) liittyy kuitenkin keskisuuri riski negatiivisista linnustovaikutuksista. Metsähallitus kehottaa ottamaan luontoarvot huomioon erityisesti alueella toteutettavassa harjoitustoiminnassa sekä selvittämään linnustovaikutuksia riskialueilla ja harkitsemaan alueiden soveltuvuutta energiantuotantoon.

Muu Itämeren alue

Metsähallitus ei ota kantaa Itämeren keski-, kaakkois- ja eteläosien merialuesuunnitelmaan.

Metsähallitus kiittää tilaisuudesta saada lausua merialuesuunnitelmasta. Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet erityisasiantuntijoina Ari Laine ja Aija Nieminen.

Niemelä Juha
Metsähallitus

Veikkola Johanna
Metsähallitus

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

MERI-LAPIN LAUSUNTO RUOTSIN MUUTETUISTA MERIALUESUUNNITELMISTA POHJANLAHDELLE JA ITÄMERELLE

Suomen ympäristökeskus pyytää lausuntoja Ruotsin muutettuihin merialuesuunnitelmiin. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut kuulemisehdotuksen Ruotsin hallituksen toimeksiannon puitteissa merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin (M2022/00276) sisältyvän suunnittelun lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Energian talteenottoon liittyvällä käyttötarkoituksella tarkoitetaan merituulivoimaa.

Toimeksiannon mukaisesti merituulivoimalla on ehdotuksessa pääpaino. Merituulivoiman suunnittelun lähtökohtana on ollut ensisijaisesti Ruotsin energiaviranomaisen laatima ja hallitukselle maaliskuussa 2023 toimitettu aineisto, joka koskee merialuesuunnitelmien uusia tai muuttuneita energian talteenottoalueita ja niiden vaihtoehtoisia alueita ehdotettujen alueiden korvaajina tai täydentäjinä.

Perämerelle on osoitettu yhteensä 10 energia-aluetta, sisältäen sekä ehdotukset energian talteenottoalueista ja vaihtoehtoisista alueista. Vaikutusten arvioinnissa sivulla 10 todetaan, että Perämeren pohjoisimmassa osassa Haaparannan saariston kansallispuistoon rajoittuva rannikko-osa on hyvin herkkä ja sama koskee myös Suomen osalta Perämeren kansallispuistoa ja ehdotettua aluetta B111 ja selvitysaluetta B117. Vaikutusten arvioinnin sivulla 10 myös todetaan, että Suomen puolelle Perämerta on suunnitteilla useita tuulipuistoja, mikä lisää kumulatiivisten vaikutusten riskiä tuulivoiman perustamisen yhteydessä Ruotsin puolella.

Meri-Lapin kunnat edellyttävät, että Ruotsin aluevesille tehdyt suunnitelmat ja alueidenkäyttötavoitteet eivät saa heikentää Suomen mahdollisuuksia rakentaa tuulivoimaa omille aluevesilleen tai vaikuttaa kansallispuistojen käyttöön. Kumulatiiviset riskit tulee ottaa huomioon arvioitaessa tulevia tuulivoimahankkeita aluevesirajojen yhteydessä.

Meri-Lapin kehittämiskeskus on Kemin, Tornion ja Haaparannan kaupunkien sekä Keminmaan, Simon, Tervolan ja Ylitornion kuntien vapaaehtoinen yhteistyöelin. Meri-Lapin kehittämiskeskuksen toiminta-ajatuksena on tukea ja edistää Meri-Lappi-Haaparanta alueen markkinointia ja edunvalvontaa, elinkeinojen kehittämistä, kansainvälistymistä sekä palvelutoimintaa kuntien vapaaehtoisella yhteistyöllä.

Tornion, Kemin ja Haaparannan kaupunkien, sekä Keminmaan, Simon, Tervolan ja Ylitornion kuntien puolesta,

Seutuhallitus

Meri-Lapin kehittämiskeskus ry

Moisanen Sari
Meri-Lapin kehittämiskeskus ry - Seutupäällikkö

Lausunto

29.1.2024

 VN/34755/2023
 VN/34755/2023-LVM-2

Suomen Ympäristökeskus

SYKE/2023/105

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle

Suomen ympäristökeskus (Syke) on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriön lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle.

Syke on vastaanottanut 28.11.2023 Ruotsin ympäristöviranomaiselta (Naturvårdsverket) ilmoituksen Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle, Itämerelle ja Pohjanmerelle. Ympäristöarvioinnissa sovelletaan YK:n Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus) liitettyä strategista ympäristöarviointia koskevaa pöytäkirjaa. Syke toimii sopimuksen toimivaltaisena viranomaisena Suomessa.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että Pohjanlahdelle ja Itämerelle suunnitellut merituulivoimahankkeet ovat viime vuosina lisääntyneet merkittävästi. Suunniteltujen hankkeiden sijainti on usein talousvyöhykkeillä niiden ulkorajojen läheisyydessä. Harkittaessa uusien merituulivoima-alueiden lisäämistä merialuesuunnitelmiin viranomaisten tulisi huomioida merituulivoimapuistojen vaikutukset koko Pohjanlahden ja Itämeren alueen merenkulkuun. Merituulivoimapuistoilla voi olla vaikutusta myös Suomeen suuntautuvalla ja Suomesta lähtevälle merenkululle etenkin jääolosuhteissa. Tästä syystä hankkeiden mahdolliset yhteisvaikutukset koko alueen merenkululle tulisi selvittää kattavasti. Lukuisten merituulivoimapuistojen rakentaminen voi aiheuttaa huomattaviakin vaikutuksia merenkulun turvallisuuteen ja sujuvuuteen. Vaikutukset voivat liittyä ainakin liikennöintireittien muutoksiin, polttoaineen kulutukseen, säähavaintolaitteisiin, tutkien heijastusvaikutuksiin sekä talvimerenkulkuun. Selvitystä edellyttää myös hankkeen vaikutukset alueen jääolosuhteisiin, jonka heijastusvaikutukset meriliikenteelle voivat yltää hankealuetta merkittävästi laajemmalle alueelle.

Merituulivoimaloiden alueiden rakentamisen yhteydessä on huomioitava vaikutukset meriliikenteen infrastruktuurille. Sujuva ja turvallinen meriliikenne väylillä ja väyliä ulkopuolisilla merialueilla ympäri vuoden on tärkeää, sillä valtaosa Suomen ulkomaankaupan tavaravirroista kulkee meriteitse. Merenkulun huomioiminen on tärkeää Suomen kauppamerenkulun toimintaedellytysten turvaamiseksi sekä turvallisen ja sujuvan merenkulun varmistamiseksi. Merituulivoimaloiden suunnittelussa tulee huomioida väyliä esteetön käyttö. Merituulivoimalat voivat muuttaa liikennöintialueita ja -reittejä,

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Liikenne- ja viestintäministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
 00023 Valtioneuvosto

Eteläesplanadi 4
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

kirjaamo.lvm@gov.fi
 lvm.fi

pidentää matka-aikoja sekä lisätä alusten päästöjä polttoaineen kulutuksen kasvaessa. Suunniteltujen merituulivoimahankkeiden aluerajauksessa on tärkeää huomioida merenkulun käyttämät liikennöintireitit myös vahvistettujen väylien ja reittijakojärjestelmien ulkopuolella siten, että merenkulun toimintaedellytykset ja turvallisuus tulevat huomioituksi suunnitellulla hankealueella. Erityistä huomiota on kiinnitettävä talvimerenkulun käyttämiin liikennöintireitteihin, jotka poikkeavat avovesissä käytetyistä liikennöintireiteistä.

Lisäksi tuulivoimaloilla on vaikutuksia matkaviestinverkkojen kentänvoimakkuuteen ja signaaliin laatuun. Myös merialueella toimivien radiolinkkien toiminta puolestaan edellyttää täysin esteetöntä aluetta lähettimen ja vastaanottimen välillä. Rannikko- ja merialueiden sähköisen viestinnän palvelut ovat riippuvaisia radiojärjestelmistä, minkä vuoksi on tärkeää varmistaa, että matkaviestinpalvelut, tutkat ja radiolinkit toimivat riittävän häiriöttömästi myös merialueilla. Pienilläkin muutoksilla tuulivoimaloiden sijoittelussa voi olla ratkaiseva merkitys alueen radiojärjestelmien toimintaan.

Muilta osin liikenne- ja viestintäministeriö viittaa liikenne- ja viestintävirasto Traficomin lausuntoon.

Yksikön johtaja, osastopäällikön sijaisena Päivi Antikainen

Erityisasiantuntija

Satu Kaskinen

Liitteet

-

Jakelu

Suomen ympäristökeskus (Syke)

Tiedoksi

Ilmatieteen laitos
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Väylävirasto

Suomen ympäristökeskus

kirjaamo@syke.fi

Päiväys/Datum

26.01.2024

Dnro/Dnr

TRAFICOM/672359/04.04.05.03/2023

Viite/Referens

Suomen ympäristökeskuksen

lausuntopyyntö dnro SYKE/2023/105

Ruotsin muutetut merialuesuunnitelmat Pohjanlahdella ja Itämerellä

Suomen ympäristökeskus on lähettänyt lausuntopyynnön Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille, jossa pyydetään Traficomin näkemystä Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle.

Traficom esittää lausuntonaan seuraavaa:

Suunniteltujen merituulivoimahankkeiden määrät ja niiden aluerajaukset ovat kasvaneet viime vuosina merkittävästi Pohjanlahdella sekä Itämerellä ja hankkeiden sijainti on enenevässä määrin suuntautunut ulkomerelle aina talousvyöhykkeiden ulkorajojen tuntumaan. Harkittaessa uusien merituulivoima-alueiden lisäämistä merialuesuunnitelmiin, viranomaisten on tärkeää huomioida merituulivoimapuistojen vaikutukset koko Pohjanlahden ja Itämeren merenkulkuun, niin merenkulun turvallisuuden kuin sen sujuvuuden näkökulmasta.

Traficom katsoo, että Pohjanlahden merituulivoima-alueiden yhteensovittaminen merenkulun kanssa on Suomen ja Ruotsin yhteinen haaste, johon tulisi kiinnittää erityistä huomioita, sillä nykyisellään Suomen ja Ruotsin merituulivoima-alueita ei koordinoita keskenään merialuesuunnitelmissa, eikä koordinaatiota tai yhteensovittamista ole myöskään yksittäisten merituulivoimahankkeiden osalta, vaikka ne rajautuisivat talousvyöhykkeen rajalla toisiinsa. Koska merialuesuunnitelmien päivitysprosessit ovat parhaillaan käynnissä sekä Suomessa että Ruotsissa, Traficom katsoo, että merialuesuunnitelmissa tulisi huomioida molempien maiden energiatuotannolle (merituulivoimalle) osoitetut alueet sekä yhteensovittaa alueet keskenään mm. merenkulku huomioiden. Ennakoivalla suunnittelulla ja sijaintikoordinaatiolla merituulivoimahankkeiden kumulatiivisia vaikutuksia mm. merenkululle olisi mahdollista minimoida. Tämä palvelisi myös molempien maiden merenkulkua, joilla on myös keskinäinen talvimerenkulun yhteistoiminnasta tehty valtiosopimus. Pohjanlahden talvimerenkulussa alusliikenne ohjataan Suomen ja Ruotsin yhteistoiminnassa kulkemaan pitkin jääolosuhteiltaan helpompia alueita alusten määrä- tai lähtösatamasta riippumatta, joten huolimatta kumman maan puolelle merituulivoima-alueita osoitetaan, niillä on usein vaikutusta molempien maiden merenkulkuun.

Nykyisen koordinoimattoman tilanteen johdosta Traficom katsoo, että erityistä huomiota Pohjanlahden merialuesuunnitelmassa on kiinnitettävä talousvyöhykkeen ulkorajoille osoitettaville energiatuotantoalueille, sillä talousvyöhykkeen ulkorajan tuntumaan sijoittuvat merituulivoimapuistot voivat vaikuttaa merkittävästi

merenkulun alueellisiin toimintaedellytyksiin etenkin Merenkurkussa sekä Perämererellä, jossa Pohjanlahden merialuesuunnitelmassa osoitetut pohjoisimmat merituulivoima-alueet sijoittuvat laajalti Suomen ja Ruotsin talousvyöhykkeen rajalle, jonka kautta Perämeren satamien liikenne kulkee. Pohjanlahden merialuesuunnitelmaa koskevassa vaikutustenarviointiasiakirjassa on esitettyinä värikoodein energia-alueiden (merituulivoima-alueiden) mahdollisesti aiheuttamat haitalliset vaikutukset merenkululle. Traficom huomauttaa, että mikäli Ruotsin talousvyöhykkeen rajojen tuntumaan osoitetuissa merituulivoima-alueissa huomioitaisiin myös Suomen puoleinen meriliikenne sekä suunnitellut merituulivoima-alueet, asiakirjan kartassa esiintyvä vihreä väri, joka osoittaa vähäistä vaikutusta, voisi hyvinkin vaihtua suurempaan haitalliseen vaikutukseen, mikäli näkökulmaa laajennettaisiin koko merialuetta huomioivaksi.

Vaikutustenarviointiasiakirjassa nostetaan esille merenkulun pidentyneet liikennöintimatkat merituulivoima-alueiden johdosta, meriturvallisuuden heikentyminen, mikäli väylien/merenkulun liikennöintialueiden välisiä turvaetäisyyksiä ei noudateta sekä talvimerenkululle aiheutuvat vaikutukset, jotka on selvitettävä. Traficom haluaa tämän lisäksi tuoda esille myös useiden erillisten lähekkäin sijoittuvien merituulivoima-alueiden vaikutukset merenkululle. Laajat ja lähekkäin sijoittuvat merituulivoima-alueet voivat keskittää merenkulun liikennöintireittejä kapeille liikennöintikäytävillä sekä muodostaa meriliikenteen risteys- ja solmualueita, joilla tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia niin meriliikenteen turvallisuuteen kuin ympäristöriskeihin. Merenkulun vapaan operointitilan vähentyessä myös koko liikennejärjestelmän toimivuus on yhä haavoittuvaisempi etenkin talviaikana.

Ruotsin merialuesuunnitelmissa on osoitettu useita merituulivoima-alueita merenkulun käyttämien liikennöintialueiden välittömään läheisyyteen. Merituulivoimalle osoitettavilla alueilla sekä alueiden sijainninsuunnittelussa ja turvaetäisyyksissä tulee ottaa huomioon myös tutkan käyttö alusten pääasiallisena navigointi- ja törmäyksenestovälineenä ja sen keskeinen merkitys talvimerenkulussa sekä liikenteenohjauksessa. Vaikutuksia arvioitaessa tulee huomioida myös alusten tutkien normaalista poikkeava käyttö jääolosuhteissa sekä langattomien viestintäverkkojen toimivuus. Tutka- ja radiojärjestelmien toimiminen luotettavasti on olennainen osa merenkulun ja yleisen turvallisuuden ylläpitoa. Tuulivoimaloiden vaikutukset tutkien, radionavigointilaitteiden ym. merenkululle ja liikenteenohjaukselle tärkeiden radiolaitteiden toimintaan tulisi huomioida ja selvittää.

Pentinsaari Pietari
Ylijohtaja

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Liikenne- ja viestintävirasto (Traficom) 26.1.2024. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa sähköisiä allekirjoituksia tukevalla lukijaohjelmalla tai Traficomin kirjaamosta.

Tiedoksi

Jani Koironen, Traficom

Mikko Meriläinen, Traficom
Lauri Kuuliala, Väylävirasto
Satu Kaskinen, LVM
Carolus Ramsay, Suomen Varustamot Ry

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

TAUSTAA

Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on hallituksen toimeksiannosta laatinut muutosehdotuksen Ruotsin merialuesuunnitelmista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin sisältyvien suunnitelmien lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Tavoite saavutettaisiin merituulivoimaa lisäämällä, myös Pohjanlahdella ja Itämeren eteläisemmissä osissa. Visio ulottuu vuoteen 2050. Muutosehdotuksessa esitetään myös vaihtoehtoisia energiantuotantoalueita, joita harkitaan jatkosuunnitteluprosessissa.

Suomen ympäristökeskus on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta (Luke) lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista ja niihin liittyvistä ympäristövaikutusten arvioinneista. Luke ottaa lausunnossa kantaa vain omaan toimialaansa liittyviin asioihin.

LAUSUNTO

Kalat ja kalastus

Ruotsin merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa esitetyt arviot merituulivoimarakentamisesta kalastukseen kohdistuvista taloudellisista vaikutuksista Pohjanlahdella perustuvat Ruotsin kalastusta kuvaaviin lukuihin. Luke huomauttaa, että Selkämeri on viime vuosikymmeninä ollut tärkein pyyntialue Suomen troolialuksille. Ylivoimaisesti tärkein saalislaji Selkämerellä on ollut silakka, jonka kokonaissaaliista suomalaiset kalastajat ovat viime vuosina pyytäneet lähes 80 prosenttia. Suomalaiset kalastusalukset pääsevät kalastamaan myös Ruotsin talousvyöhykkeelle ja aluevesien ulompiin osiin. Pääosa suomalaisten alusten Suomen fileeteollisuudelle toimittamasta silakasta on viime vuosina pyydetty Selkämereltä Ruotsin talousvyöhykkeeltä Finngrundetin ja Saltbankenin ympäristöstä (ks. Lappalainen ym. 2023). Luke katsoo, että Suomen troolikalastukseen mahdollisesti kohdistuvat haitat Selkämerellä tulisi ottaa paremmin huomioon vaikutusten arvioinnissa.

Merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa todetaan, että kalastustoiminnan väheneminen tuulivoima-alueilla voisi hyödyttää kalakantoja ja niiden elpymistä esimerkiksi Pohjanlahdella. Luke kuitenkin huomauttaa, että avomerellä kalastuksen kohteena olevien lajien kalastusta säädellään kansainvälisesti vuosittain sovittavilla kantakohtaisilla kalastuskiintiöillä. Kalastuksen estyminen rajatulla alueella todennäköisesti lisäisi kalastuspainetta vastaavasti muilla lähialueilla, jolloin hyödyt kalakannoille jäisivät saavuttamatta.

Linnusto

Tuulivoiman rakentamisen vaikutukset lintuihin sivuutetaan kokonaan Ruotsin merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa. Luke toteaa, että Itämeren alueella kulkee monen Suomessa pesivän ison lintulajin tärkeät muuttoreitit. Turun yliopiston GPS-tutkimukset ja BirdLifen selvitykset metsä- ja merihanhiin muuttoreiteistä osoittavat, että Perämeren, Satakunnan ja Pohjanmaan hanhet muuttavat läntistä etelä-Ruotsin rannikkoreittiä. Ruotsin merialuesuunnitelmaan lisätyt tuulivoima-alueet lisäisivät toteutuessaan riskiä sille, että Itämeren ja sen lähialueen tuulivoima-alueista aiheutuisi haitallisia yhteisvaikutuksia myös Suomen alueen linnustoon. Yhteisvaikutuksia on kuitenkin käytettävissä olevilla tiedoilla erittäin vaikea ennakoita. Mahdollisia vaikutuksia tulisi pyrkiä ennakoimaan ja arvioimaan laajassa valtioiden välisessä yhteistyössä, tarvittaessa lajien koko elinalueet kattavasti. Samalla tulisi osoittaa selkeimmät tietopuutteet ja ryhtyä määrätietoisesti keräämään yhteisvaikutusten ennakkoinnissa tarvittavaa lisätietoa. Matalikkoalueille tai niiden lähiympäristöön kohdistuva tuulivoimarakentaminen voisi vaikuttaa vesilintujen pesimäkantoihin. Avomerellä Ruotsin puolella sijaitsevat matalikkoalueet voivat olla merkittäviä ruokailu-, levähtämis- ja talvehtimisalueita myös Suomesta muuttaville vesilinnuille.

Hylkeet

Ruotsin merialuesuunnitelman muutosehdotuksessa ja siihen liittyvässä vaikutusten arvioinnissa on tuotu esille se, että merituulivoiman rakentamisella voi olla vaikutuksia hylkeisiin. Luke korostaa, että yksittäinen tuulivoimalahanke ei tyypillisesti aiheuta merkittäviä vaikutuksia hylkeille, jos alue ei ole keskeinen lisääntymis- ja/tai karvavaihtoalue, mutta toimintojen suunnittelussa on tärkeää tarkastella tuulivoimahankkeiden (ja muiden vastaavien rakennushankkeiden), lisääntyvän merenkulun ja muuttuvan ilmaston yhteisvaikutuksia. Hylkeitä koskeva vaikutusten arviointi ja mahdollisuudet haittojen lieventämiseksi on kuitenkin esitelty muutosehdotuksessa jokseenkin pintapuolisesti. Käytännössä ehdotuksesta ei ilmene, miten tuulivoimarakentamisen vaikutukset ja erityisesti yhteisvaikutukset huomioidaan ja mitä näiden välttämiseksi tai vähentämiseksi voidaan todellisuudessa tehdä energiantuotantoon ehdotetuilla alueilla.

Hylkeet ovat herkkiä suorille vaikutuksille, kuten ihmislähtöiselle häiriölle, erityisesti lisääntymis- (kevättalvi) ja karvanvaihtoaikaan (kevät). Niin halli kuin norppa ovat paikkauskollisia lisääntymis- ja karvanvaihtoalueidensa suhteen. Selvityksessä todetaan lisääntymisajan herkkyyks, ja rakennustoimenpiteiden välttämistä suositellaankin ko. ajanjaksona, mutta käytännössä ihmistoiminta lisääntyisi alueella myös pysyvästi tuulivoimaloiden toiminnan, ylläpidon ja huollon takia. Keskeisimmät vaikutukset liittyvät lisääntyvään ihmislähtöiseen vedenalaiseen meluun ja muuhun häiriöön (rakennustyöt, huolto ja liikkuminen) ulkomerialueilla, jotka ovat tyypillisesti olleet laivaväylien ulkopuolella kohtuullisen rauhallisia.

Halli synnyttää pääosin ajojälle, mutta voi heikkoina jäätälvinä poikia myös luodoilla. Norppa sen sijaan on puhtaasti riippuvainen jäädästä ja lumesta, sillä laji tarvitsee onnistuneeseen lisääntymiseen riittävän lumi- ja jääpeitteen. Valtaosa (80 %) Itämeren norppakannasta elää Perämeren ja

Merenkurkun alueella. Osa ehdotuksessa esitetyistä Pohjanlahden energia-alueista sijoittuu Perämeren jääalueelle, jossa norppa vuosittain pesii runsaslukuisimmin. Muuttuva ilmasto on uhka norpalle, ja pitkäaikaisennusteet viittaavat siihen, että tulevaisuudessa jääpeite muodostuu talvisin varmasti vain Perämerelle. Perämeren rooli korostuu voimakkaasti norpan elinympäristönä. Tämän takia alueiden käyttöä suunniteltaessa on erityisen tärkeää huomioida tuulivoimalarakentamisen, talvimerenkulun ja heikentyneiden jääolosuhteiden yhteisvaikutukset esimerkiksi yhtenäiseen jääpeitteeseen. Tämä edellyttäisi nykyistä kattavampaa selvitystä pitkän aikavälin riskeistä ja alueiden käytön vaikutuksista. Tämän arvioinnin alueellinen rajausta tulisi olla laajien kannalta mielekäs, eli sen tulisi sisältää hylkeiden elinalueet kokonaisuudessaan, ei siis vain Ruotsin puoleisia hyljealueita.

TIIVISTELMÄ

Ruotsin merialuesuunnitelmaan on ehdotetun muutoksen yhteydessä lisätty tuulivoimalle varattuja alueita Itämerelle. Luke katsoo, että Ruotsin merialueelle suunnitellut tuulivoima-alueet voisivat toteutuessaan aiheuttaa myös Suomen alueelle ulottuvia ympäristövaikutuksia, jotka olisivat todennäköisimmin useiden tuulivoima-alueiden vaikeasti ennakoitavia yhteisvaikutuksia. Suomalaiset troolialukset kalastavat silakkaa Selkämerellä myös Ruotsin vesillä, joten myös suomalaisten alusten kalastukseen kohdistuvat vaikutukset tulisi tarkasteluissa ottaa huomioon. Luken käsityksen mukaan tuulivoimarakentamisella voi olla haitallisia yhteisvaikutuksia Perämeren norppaan ja norpan kohdalla vaikutusten arvioinnin tulisi mieluummin kattaa koko Perämeri, ei pelkästään Ruotsin alue. Myös lintuihin mahdollisesti kohdistuvat vaikutukset tulisi ottaa vaikutusten arviointiin mukaan. Käyttökelpoisen tiedon puute vaikeuttaa yleisesti erilaisten yhteisvaikutusten arviointia.

Thessler Sirpa
Luonnonvarakeskus

Lappalainen Antti

Suomen ympäristökeskus

Viite: Lausuntopyyntö 5.12.2023, SYKE/2023/105

Ruotsin muutetut merialuesuunnitelmat Pohjanlahdelle ja Itämerelle

Hankkeen kuvaus

Ruotsin meri- ja vesiviranomainen järjestää kuulemisen Pohjanlahden, Itämeren ja Pohjanmeren muutettuja merialuesuunnitelmia koskevan ehdotuksen ja siihen liittyvän vaikutustenarvioinnin johdosta. Ruotsin hallitus hyväksyi 10.2.2022 Ruotsin ensimmäisen merialuesuunnitelman. Nyt Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut ehdotuksen hallituksen toimeksiannon puitteissa merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin sisältyvän suunnittelun lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Energian talteenottoon liittyvällä käyttötarkoituksella tarkoitetaan merituulivoimaa.

Perämerellä osoitetaan ehdotuksessa yhteensä kymmenen energia-aluetta, sisältäen viisi energian talteenottoaluetta sekä näille vaihtoehtoiset alueet. Muualle Pohjanlahdelle osoitetaan kuusi energian talteenottoaluetta ja näille vaihtoehtoiset alueet. Ehdotus sisältää merituulivoima-alueita ja vaihtoehtoisia alueita myös Ruotsin merialueiden eteläisempiin osiin. Vaihtoehtoisia alueita harkitaan ehdotettujen alueiden mahdollisina korvaajina tai täydentäjinä.

Perämerelle osoitetut alueet

Ehdotuksessa osoitetuista energia-alueista lähimpänä Meri-Lappia sijaitsevat Malurin kaakkoisosan energia-alue (n. 250 km²), noin 45 km etäisyydellä Tornion keskustasta ja noin 50 km etäisyydellä Kemin keskustasta sekä Farstugrundenin itäosan alue (n. 840 km²), noin 55 km etäisyydellä Tornion keskustasta ja noin 60 km etäisyydellä Kemin keskustasta. Molemmat sijaitsevat osittain aluevesillä ja osittain talousvyöhykkeellä ja ne on rajattu Kemin ja Tornion satamiin kulkevan laivaväylän välittömään läheisyyteen. Vielä lähempänä Suomen rannikkoa sijaitsee Malur-Sanskerin vaihtoehtoinen alue (n. 100 km²), noin 40 km etäisyydellä Tornion ja Kemistä.

Malurin kaakkoisosan alue ja Malur-Sanskerin vaihtoehtoinen alue osoitetaan alueeksi, jolla on kiinnitettävä erityistä huomiota korkeisiin luontoarvoihin, kuten kalan kutualueisiin ja nisäkäsalueisiin. Malur-Sanskerin vaihtoehtoinen alue sijaitsee alle 10 km etäisyydellä Haaparannan saariston kansallispuistosta. Malurin kaakkoisosan ja Malur-Sanskerin alueet soveltuvat pohjaan kiinnitettävälle perustuksille, Farstugrundenin itäosan alue, sekä tämän eteläpuolinen vaihtoehtoinen alue soveltuvat syvyytensä vuoksi kelluville perustuksille. Aineistosta ei käy ilmi, kuinka suurta osuutta tavoitellusta tuotantolisäyksestä kukin alue vastaisi, eikä myöskään miten ja mihin suuntaan alueilla mahdollisesti tuotettava energia suunnitellaan siirrettävän hyödynnettäväksi.

Energia-alueiden lisäksi Meri-Lapin läheisyyteen on osoitettu ainoastaan yleiseen käyttöön tarkoitettu alue, joka sijaitsee rannikon puolella Malurin kaakkoisosasta ja Malur-Sanskerin vaihtoehtoisesta energia-alueesta katsoen. Yleisellä käytöllä tarkoitetaan aluetta, jolla mikään erityinen käyttö ei ole ensisijaista. Alueella tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota korkeisiin luontoarvoihin, kuten kalan kutualueisiin ja nisäkäsalueisiin, lisäksi siellä on korkeat kulttuuriympäristöarvot.

Tunnistettut vaikutukset

Merialuesuunnitelmassa on tunnistettu ympäristövaikutuksia sekä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Pohjanlahden osalta ympäristövaikutuksista todetaan, että suurimman osan tunnistetuista ympäristövaikutuksista arvioidaan vaikuttavan ennen kaikkea naapurimaa Suomeen. Perämeren energia-alueista vaihtoehtoisella Malur-Sanskerin alueella arvioidaan olevan keskisuuri vaikutus muuttolintuihin, muilla alueilla vaikutus arvioidaan vähäiseksi. Kaikilla Perämeren energia-alueilla arvioidaan olevan suurin mahdollinen vaikutus norppaan. Energia-alueilla arvioidaan voivan olla riski kaloihin kohdistuvista haitallisista vaikutuksista erityisesti silloin, kun energia-alueet ovat päällekkäisiä kutu- ja kasvialueiden kanssa. Näin on erityisesti Malurin kaakkoisosan ja Malur-Sanskerin vaihtoehtoisen alueen kohdalla, joiden mainitaan sijaitsevan osittain samalla alueella silakan kutualueiden kanssa. Lintujen talvehtimisalueisiin Perämeren energia-alueilla ei arvioida olevan vaikutusta.

Taloudellisista vaikutuksista on arvioitu ruotsalaisen kalastuksen saalisarvoa, johon Perämeren energia-alueilla ei arvioida olevan vaikutusta. Merenkulun osalta Perämerelle ehdotetut energia-alueet sisältävät turvaetäisyyden kansallisiin laivaväyliin, mutta eivät naapurimaihin. Esimerkiksi sekä Malurin kaakkoisosan, että Farstugrundenin alueet rajautuvat Suomen merialuesuunnitelmassa osoitettuun, Kemin ja Tornion satamiin kulkevaan merenkulun alueeseen.

Sosiaalisista vaikutuksista mainitaan, että Suomen rannikon läheisyyden vuoksi suurin osa Perämeren suunnitelluista energia-alueista sisältää Suomen kulttuuriympäristöön kohdistuvan vaikutusriskin. Alueilla voi myös olla visuaalinen vaikutus, sillä ne vievät suhteellisen suuren osan näköyhteydestä Haaparannan saaristosta etelään.

Suhde merialuesuunnitelmaan ja maakuntakaavaan

Suomen merialuesuunnitelma 2030 on ollut voimassa 15.12.2020 lähtien. Lapin maakunnan osalta merkittävimmät merenkulun reitit kulkevat Pohjanlahden läpi etelä-pohjois-suunnasta Röytän ja Ajoksen satamiin ja satamista. Merialuesuunnittelussa on tunnistettu ekologisina yhteystarpeina Tornionjoki, Kemijoki ja Simojoki. Matkailu- ja virkistysyhteyksiä on tunnistettu rannikkokaupunkien ja -taajamien välille sekä merkittäviin virkistyskohteisiin. Tunnistettuja merkittäviä ja potentiaalisia vesiviljelyn, kalastuksen, kulttuuriarvojen, merkittävien vedenalaisten luontoarvojen, matkailun ja virkistykseen alueita on Perämerellä Lapin maakunnan alueella runsaasti. Merellisen energiantuotannon osalta merituulivoimalle potentiaalisiksi alueeksi on osoitettu Iin-Simon edustan merituulivoima-alue. Toimintaympäristössä tapahtuneiden suurien muutosten myötä merialuesuunnitelman tarkistaminen on tullut ajankohtaiseksi. Tavoitteena on tarkistaa merialuesuunnitelma vuosien 2024-2026 aikana.

Lapin maakunnan alueella Perämerellä on voimassa 19.2.2014 vahvistettu Länsi-Lapin maakuntakaava. Maakuntakaavaan liittyviä merialueita osoitetaan Vesialueena (W). Maakuntakaavassa on merialueelle osoitettu mm. seuraavia merkintöjä

- Perämeren saaristo on osoitettu Matkailun vetovoima-alueeksi matkailun ja virkistykseen kehittämisen kohdealueeksi (mv 8410).
- Virkistys-/matkailukohteita (rm)
- Luonnonsuojelualueita/-kohteita (SL), mm. Perämeren kansallispuisto (SL 4041).
- Rakennussuojelukohteita (SR)
- Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeitä alueita / kohteita (ma)
- Muinaismuistoalueita / -kohteita (SM)
- Laivaväylät

Lapin maakunnan alueella Perämerellä on voimassa 16.6.2005 vahvistettu Lapin meri- ja rannikkoalueen tuulivoimamaakuntakaava Kemi, Keminmaa, Simo ja Tornio. Kaavassa osoitetaan neljä tuulivoima-aluetta: Torniossa Röyttä (tv 2281), Kemissä Ajos (tv 2282), Simossa Maakrunnin matalikko (tv 2283), joka jatkuu Kuivaniemelle sekä Kemissä ja Simossa Pitkämatala (tv 2284), joka jatkuu lissä.

Lapin liitto selvitti vuonna 2022 tuulivoimatuotantoon potentiaalisia alueita maakuntakaavoituksen taustaksi sekä laatiakseen maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n tarkoittama riittävä selvitys ja merkittävien vaikutusten arviointi mahdollisen maakuntakaavoituksen lähtötiedoiksi ja kuntakaavoituksen tueksi. Lapin tuulivoimaselvityksessä 2022 tunnistettiin Lapin maakunnan aluevesiltä Perämereltä kolme potentiaalista tuulivoima-aluetta, yhteensä noin 570 km². Tuulivoimapotentiaalia tarkistetaan Lapin aurinko- ja tuulivoimaselvityksessä 2023-2024.

Lappi-sopimus

Lapin liitto on Lappi-sopimuksella 2022-2025 sitoutunut vihreän siirtymän tukemiseen, johon liittyvät sekä uusiutuvan energian ratkaisut että luonnon monimuotoisuus. Lapin liitto on Lappi-sopimuksella sitoutunut toimimaan myös lohen ja muiden vaelluskalakantojen lisääntymisedellytysten turvaamiseksi maakunnan rakentamattomien ja rakennettujen vesistöjen osalta. Lapin liitto edistää rakennetuilla joilla vaellusyhteyksien avaamista mereltä kutualueille. Nykyisissä sekä potentiaalisissa vaelluskalavesistöissä on toteutettava ennallistavia ja elvyttäviä toimia elämän monipuolistamiseksi. Uhanalaista ja erittäin uhanalaista elämää on vaalittava erityisellä huolella.

Lapin liiton näkemys

Lapin liitto kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista. Vallitsevassa tilanteessa on energiahuollon ja huoltovarmuuden kannalta tärkeää selvittää merellisen uusiutuvan energiantuotannon potentiaalia, reunaehtoja ja vaikutuksia.

Lapin liitto korostaa, että Ruotsin merialueilla tehtävillä ratkaisulla on vaikutusta Lapin maakuntaan, sen aluerakenteeseen, ympäristöön ja kehittämismahdollisuuksiin. Sitä kautta vaikutuksia kohdistuu koko Suomeen ja mahdollisesti tätä kautta takaisin Ruotsiin. Pohjanlahdella, Ruotsissa ja Suomessa, tehtävillä ratkaisulla on yhteisvaikutuksia, jotka voivat muodostua merkittäviksi molempien maiden kannalta. Tällaisia yhteisvaikutuksia voivat olla merenkulkuun ja sitä kautta mm. huoltovarmuuteen liittyvät vaikutukset, maanpuolustukseen liittyvät vaikutukset, sekä ympäristövaikutukset, kuten kalojen vaellukseen ja lintujen muuttoon liittyvät vaikutukset. Yhteisvaikutuksia voi koitua myös Suomen ja Ruotsin aluekehitykseen, esimerkiksi Perämerenkaaren kehittämisvyöhykkeeseen. Lapin liitto näkeekin, että **tiivis yhteistyö näiden hallitsemiseksi olisi paikallaan jo suunnittelun alkumetreillä.**

Lapin liitto toteaa, että Ruotsin merituulivoimalle asettama kasvutavoite on äärimmäisen kunnianhimoinen. Huomioon tulee ottaa, että myös Suomessa tavoitellaan merituulivoiman kapasiteetin kasvattamista, ja käytännössä tuulivoimaa pystytään maanpuolustuksellisista syistä Suomessa osoittamaan lähinnä Pohjanlahdelle. Myös tämä tulee korostamaan yhteistyön merkitystä **yhteis- ja kumulatiivisten vaikutusten arvioinnissa ja hallinnassa Pohjanlahden osalta.**

Lapin liitto nostaa esille seuraavat huomautukset nyt kuultavana olevaan ehdotukseen, sen jatkotyöstössä huomioitavaksi:

- **Perämeren energia-alueissa tulee huomioida turvaetäisyys Kemin ja Tornion satamiin vieviin väyliin.** Turvaetäisyys tulee huomioida Malurin ja Farstugrundenin energia-alueilla. Väylät ovat äärimmäisen tärkeitä mm. liikenteen, turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Perämeren jääolosuhteiden vuoksi meriliikenteelle tulee jättää runsaasti liikkumavaraa.
- Merialuesuunnitelma ja sen vaikutusten arviointi koskee ainoastaan itse energiantuotantoalueita. Kun suunnitelma koskee merituulivoiman merkittävää lisäämistä, **tulee myös voimansiirron vaihtoehdot ja niiden vaikutukset tuoda suunnitelmassa esiin.** Erityisen tärkeää tämä on Perämeren alueella, jossa energia-alueiden etäisyys rannikolle on melko lyhyt usealla suunnalla. Myös mahdollisia energian käyttäjiä voi olla sekä Suomen että Ruotsin puolella. Voimansiirtoratkaisut näin mittavissa energiahankkeissa ovat merkittäviä merenpohjan- ja maankäyttäjiiä ja niiden ympäristövaikutukset ovat vielä heikosti tunnettuja. Voimansiirtojohtoilla voi olla vaikutusta mm. vaelluskaloihin. Vaikutukset voivat siis olla rajat ylittäviä.
- **Ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida merituulivoiman ja voimansiirron yhteis- ja kumulatiiviset vaikutukset vaelluskaloihin,** erityisesti Suomen ja Ruotsin rajajoen Tornionjoen loheen **ja matkailuun.** Vaelluskalalla on suuri kulttuurinen ja taloudellinen merkitys Tornionjokilaaksossa ja Perämerellä sekä laajemmin Itämerellä. Merituulivoiman ja voimansiirron

vaikutukset vaelluskalaan ovat tällä hetkellä puutteellisesti tunnetut. Merellisen energian suunnittelussa tulee huomioida sen todellinen vaikutusalue. Esimerkiksi vaelluskalan osalta voidaan todeta, että merituulivoiman vaikutukset voivat ulottua kauas Perämeren valuma-alueelle, eli Tornionjoen sivujokiin asti.

LAPIN LIITTO

Katri Kulmuni
Puheenjohtaja

Mika Riipi
Maakuntajohtaja

Hyväksytty maakuntahallituksen kokouksessa 5.2.2024 § 8

Suomen ympäristökeskus
kirjaamo@syke.fi

Lausuntopyyntö 1.12.2023

Ruotsin merialuesuunnitelman muutos

Suomen ympäristökeskus on vastaanottanut 28.11.2023 Ruotsin ympäristöviranomaiselta (Naturvårdsverket) ilmoituksen Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle, Itämerelle ja Pohjanmerelle. Ympäristöarvioinnissa sovelletaan YK:n Euroopan talouskomission yleissopimukseen valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista (Espoon sopimus) liitettyä strategista ympäristöarviointia koskevaa pöytäkirjaa.

Ruotsin hallitus hyväksyi 10.2.2022 Ruotsin ensimmäisen merialuesuunnitelman. Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut kuulemisehdotuksen hallituksen toimeksiannon puitteissa merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin (M2022/00276) sisältyvän suunnittelun lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Energian talteenottoon liittyvällä käyttötarkoituksella tarkoitetaan merituulivoimaa.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) antaa Syken pyynnöstä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun asetuksen (347/2005) 6 §:n mukaisen lausunnon Ruotsin merialuesuunnitelman muutoksesta ja sen ympäristöselostuksesta ja toteaa seuraavaa:

Vaikutukset luonnonympäristöön

Muutettuja merialuesuunnitelmia koskeva ehdotus

Suunnitelmassa ja asemakartoissa on selkeästi tuotu esille, mitkä käyttötarkoitukset on kullekin alueelle arvioitu sopivimmiksi ja ne ovat ensisijaisia muihin käyttötarkoituksiin nähden. Monissa tapauksissa useita käyttötarkoituksia on merkitty samassa paikassa sopivimmaksi. Niillä on tällöin samanasteinen etusija muihin käyttötarkoituksiin nähden. Silloin kun ilmoitetaan useampi kuin yksi käyttötarkoitus, yhteensovittaminen katsotaan mahdolliseksi. Jos yksi useista käyttötarkoituksista on selvitysalue, tulevien arviointien tai suunnittelukierrosten on osoitettava, onko yhteensovittaminen mahdollista. Rinnakkaisiksi katsottavia käyttötarkoituksia on ehkä mukautettava toisiinsa. Lisäksi

17.1.2024

merialuesuunnitelmissa on määritelty alueita, joilla on kiinnitettävä erityistä huomiota kokonaismaanpuolustuksen etuihin, korkeisiin kulttuuriympäristöarvoihin tai korkeisiin luontoarvoihin. Lapin ELY-keskus katsoo, että esitettyä tarkastelutapaa ja käyttötarkoitusten priorisointia voidaan pitää hyvänä, vaikka joillakin alueilla useiden käyttötarkoitusten yhteensovittaminen voi olla vaikeaa.

Linnut, merinisäkkäät ja yhteisvaikutusten arviointi

Ruotsin muutettuja merialuesuunnitelmia koskevaan ehdotukseen sisältyy erillinen ympäristövaikutusten arviointiraportti. Ympäristövaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu mm. suunnitelman toteuttamisen vaikutuksia lintuihin, merinisäkkäisiin ja kaloihin, lähinnä muikun ja sillin/silakan kutualueisiin. Suurimman osan tunnistetuista ympäristövaikutuksista arvioidaan olevan rajat ylittäviä ja vaikuttavan ennen kaikkea naapurimaa Suomeen. Lintu-, kala- ja nisäkäslajeja, joihin merialuesuunnitelman mukaisten käyttötarkoitusten arvioidaan vaikuttavan, on koko Pohjanlahdella, ja ne ovat monissa tapauksissa rajat ylittäviä populaatioita.

Esimerkiksi lintuihin kohdistuvien vaikutusten osalta raportissa todetaan, että Pohjanlahden merisuunnitelma-alueella suurimmat riskit suurista ja keskisuurista haitallisista vaikutuksista lintuihin keskittyvät Selkämeren eteläosaan, erityisesti Finngrundenin ympäristöön. Esimerkiksi metsähanhen, laulujoutsenen, kuikan ja kaakkurin osalta merkittävän osan populaatiosta arvioidaan kulkevan alueen läpi Skandinavian koillisosien ja Luoteis-Venäjän pesimäalueilta. Alalajin, taigametsähanhen, koko maailman populaation keskeinen muuttoreitti on tällä alueella. Lisäksi rannikolla on erittäin tärkeitä merilintujen pesimä-, levähdys- ja talvehtimisalueita, joihin tuulivoiman laajentaminen saattaa vaikuttaa haitallisesti.

Vaikutusten arviointiraportissa on tarkasteltu merialueittain kunkin Ruotsin puolelle suunnitellun tai ehdotetun merituulivoima-alueen haittavaikutusten riskiä esim. muuttolintuihin tai lintujen talvehtimisalueisiin. Raportissa on myös esitetty naapurimaiden vastaavat suunnitelmat merituulivoiman laajentamisesta, mutta yhteisvaikutuksia eri merialueille ja eri valtioiden alueille suunniteltujen merituulivoima-alueiden osalta ei ole arvioitu. Yhteisvaikutuksista todetaan, että jatkosuunnittelussa tulee ottaa huomioon kumulatiivisten vaikutusten riski erityisesti alueilla, joilla on suuri energia-aluekeskittymä ja joilla on korkeita alueellisesti tai maailmanlaajuisesti tärkeitä luonnonarvoja.

Merinisäkkäisiin kohdistuvia häiriöitä arvioidaan esiintyvän lähinnä merituulivoiman rakentamisen yhteydessä, mutta vaikutus katsotaan voitavan minimoida hyväksyttävälle tasolle, kun toteutetaan varotoimenpiteitä erityisesti vedenalaisen melun osalta ja välttämällä norppien ja harmaahylkeiden herkkiä lisääntymisaikoja. Laajamittaisella merituulivoima-alueiden rakentamisella voi kuitenkin olla myös käytön aikaisia vaikutuksia merinisäkkäisiin, esimerkiksi melun aiheuttama karkotusvaikutus.

17.1.2024

Kaloihin kohdistuvien haitallisten vaikutusten osalta on tarkasteltu suunniteltujen merituulivoima-alueiden sijaintia suhteessa muikun ja sillin/silakan kutualueisiin. Pääasiassa rannikon läheisyydessä tai matalammilla alueilla sijaitsevilla energia-alueilla on suurempi riski vaikuttaa silakan kutualueisiin. Vaikutusten arviointiraportissa ei ole tarkasteltu suunniteltujen merituulivoima-alueiden mahdollisia vaikutuksia vaelluskalojen kuten Itämeren lohen ja meritaimenen syönnösalueisiin ja vaellusreitteihin.

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Ruotsin muutetun merialuesuunnitelman suurimpana puutteena ympäristövaikutusten arvioinnin osalta on eri merialueille ja eri valtioiden alueille suunniteltujen merituulivoima-alueiden yhteisvaikutusten arvioinnin puuttuminen. Yhteisvaikutuksia tulisi pyrkiä arvioimaan yleissuunnitelmatasolla, koska yksittäisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa tarkastellaan ainoastaan kyseisen hankkeen sekä tiedossa olevien lähialueelle sijoittuvien hankkeiden yhteisvaikutuksia. Monet lintu-, kala- ja nisäkäslajit, joihin merialuesuunnitelman mukaiset käyttötavat voivat vaikuttaa, liikkuvat usein laajoilla alueilla Itämeren. Lisäksi puutteena voidaan pitää sitä, että arviointiraportissa ei ole tarkasteltu suunniteltujen merituulivoima-alueiden mahdollisia vaikutuksia vaelluskalojen kuten Itämeren lohen ja meritaimenen syönnösalueisiin ja vaellusreitteihin.

Kalatalous

Lapin ELY-keskuksen kalatalousyksikkö vastaa yleisen kalatalousedun valvonnasta Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnissa, merialueen osalta erityisesti Perämeren alueella. Ruotsin merialuesuunnitelmassa yleisenä etuna ja intressien yhteensovittamisessa on huomioitava kalastus kaikissa muodoissaan ja kalakantojen elinvoimaisuuden turvaaminen. Suunnitelmassa on tärkeää ottaa huomioon kalakantojen lisäksi myös niiden elinympäristöt, ravintoketjut ja muut vuorovaikutussuhteet.

Kunnollisen taustatiedon puuttuminen koko merialueelta luo haasteita. Nykyinen tutkimustieto erityisesti ulkomeren merkityksestä eri kalalajien kasvu- ja elinympäristönä, on toistaiseksi rajallinen, mikä lisää epävarmuutta suunnittelussa. Tiedon puute koko merialueelta korostaa tarvetta laajemmille selvityksille. Yksittäisten hankkeiden alueella tehtävä selvitystyö ei riitä, sillä niiden suhteellista merkitystä ei voida arvioida ilman tietoa hankealueen ulkopuolisista olosuhteista. Yhteisvaikutusten ja tietopohjan lisääminen on välttämätöntä, jotta voidaan ymmärtää hankkeiden laajemmat vaikutukset.

Kalatalousyksikön näkemyksen mukaan merialuesuunnittelun rooli korostuu juuri yhteisvaikutusten arvioinnissa ja tietopohjan vahvistamisessa. On tärkeää tunnistaa ja arvioida kokonaisvaltaisesti eri tekijöiden vaikutuksia ennen kuin ryhdytään lupaprosesseihin ja toteutukseen. Tämä tarve nousee esille etenkin merituulivoimaan liittyvässä suunnittelussa. Nykytilanteessa Itämereltä ja etenkin Pohjanlahdelta on vain vähän tutkimustietoa merituulivoiman vaikutuksista

17.1.2024

kaloihin ja mahdolliset vaikutusmekanismit ovat huonosti tunnettuja. Tietopohjan vahvistaminen edellyttäisi mittavia tutkimushankkeita. Kalastovaikutusten arvioinnissa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota suunniteltujen hankkeiden yhteisvaikutuksiin, mukaan lukien Suomen puolelle suunnitellut hankkeet, sillä mahdolliset haitalliset kumulatiiviset vaikutukset eivät välttämättä tule esille yksittäisten hankkeiden YVA-menettelyissä. Tulosten perusteella voitaisiin tehdä tarvittavat päivitykset merialuesuunnitelmiin.

Merialuesuunnittelun yhteydessä tehtävä vaikutustenarviointi koko merialueen mittakaavassa on tarpeen mm. vaelluskalojen osalta, sillä yksittäisessä hankkeessa ei pystytä selvittämään koko merialueen kattavia yhteisvaikutuksia. Vaikutusten arviointiin on tärkeää ottaa mukaan paitsi hankealueet niin myös merikaapelireitit, joiden vaikutukset voivat olla monitahoisia. Kalatalousyksikön näkemyksen mukaan merialuesuunnitelmassa vaelluskalojen vaellusreitit tulisi huomioida korkeina luontoarvoina ja ekologiset yhteydet kutujokiin olisi turvattava. Perämeren joet ovat keskeisin alue Itämeren lohikantojen lisääntymiselle. Lisäksi suurin osa Itämeren lohi-istutuksista kohdistetaan Perämeren rakennettujen jokien suulle. Perämeren lohikannat, kuten useimmat muutkin Itämeren lohikannat, suuntaavat Etelä-Itämerelle syönnöstmään, ja kutuun valmistautuvat yksilöt vaeltavat takaisin kohti pohjoisia kutujokiaan. Perämeren joissa kutevat vaellussiikat voivat puolestaan vaeltaa syönnökselle Ahvenanmaalle asti. Toistaiseksi tieto vaellusreiteistä on kokonaisuudessaan puutteellista ja esimerkiksi lohen vaelluspoikasten reittejä ei tunneta lainkaan.

Asiakirjan valmistelu ja hyväksyminen

Lausunnon valmisteluun on osallistunut hydrobiologi Annukka Puro-Tahvanainen (vaikutukset luonnonympäristöön) ja ylitarkastaja Sannamari Pehkonen (yhteisvaikutusten arviointi) ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelta sekä johtava kalatalousasiantuntija Maare Marttila (kalatalous) Lapin ELY-keskuksen kalatalousyksiköstä.

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Olli Rönkä ja ratkaissut yksikön päällikkö Leena Ruokanen.

Tämä asiakirja LAPELY/5464/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/5464/2023 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Ruokanen Leena 17.01.2024 14:20

Esittelijä Rönkä Olli 17.01.2024 13:25

LAUSUNTO

29.01.2024

696/03.00.00/2023

Lausunnon pyytäjä: Suomen ympäristökeskus

Lausuntopyyntö 29.01.2024, 696/03.00.00/2023

Ilmatieteen laitoksen lausunto Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista

Suomen ympäristökeskus on pyytänyt Ilmatieteen laitokselta lausuntoa Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle.

Ilmatieteen laitos on perehtynyt merialuesuunnitelman muutoksiin ja toteaa lausuntonaan meren fysiikan osalta seuraavaa:

Kuten Ilmatieteen laitos on lausunut myös hankekehittäjien osalta, suunnitelmat merituulivoiman rakentumisesta heikentävät mahdollisuuksia tehdä Itämeren tilan seuranta perinteisin menetelmin (laivalta tapahtuvat havainnot, automaattiset mittalaitteet) ja näin ollen strategiassa olisikin hyvä huomioida miten Itämeren tilan seuranta jatkossa hoidetaan.

Uusiutuvan energian tuotanto (esim. merituulivoima) sekä pohjan resurssien (esim. hiekan otto) vaikuttavat ympäristöön paikallisesti, mutta mahdollisesti myös laajemmin. Erityisesti syvien virtausten alueilla pitää kiinnittää erityistä huomiota siihen, että niiden muutoksilla saattaa olla vaikutusta pohjan happitasapainoon huomattavasti laajemmalla alueella. Tällainen alue on erityisesti Södra Midsjöbanken.

Ilmatieteen laitos panee merkille, että suunnitelmassa ehdotetut uusiutuvan energian alueet ovat laajoja. Suunniteltaessa tuulipuistoja alueille olisi syytä huomioida myös niiden aiheuttamat muutokset tuuliolosuhteissa ja toisaalta näiden muutosten seurannaisvaikutukset aallokkoon, virtauksiin ja edelleen sitä kautta ekosysteemeihin. Tarkasteltaessa ehdotettujen alueiden vaikutuksia, on tarpeen ottaa huomioon riittävässä laajuudessa vaikutukset myös meren tilaan suorien ekosysteemeihin kohdistuvien vaikutusten lisäksi. Ilmatieteen laitos huomioi myös, että suurilla lähekkäin sijoitetuilla tuulipuistoilla saattaa olla yhteisvaikutuksia tuulikenttään, jolloin odotettuihin energiantuotantomääriin ei välttämättä päästä.

Aleksi Nummelin

Tutkimusprofessori, rannikko-oseanografia

ILMATIETEEN LAITOS

Antti Westerlund

Ryhmäpäällikkö, Meren dynamiikka

Laura Tuomi

Yksikönpäällikkö, Merentutkimus

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO KOSKIEN RUOTSIN MERIALUESUUNNITELMAN MUUTOKSIA POHJANLAHDELLA JA ITÄMERELLÄ

Espoon sopimuksen toimivaltaisena viranomaisena Suomessa Suomen ympäristökeskus pyytää lausuntoja Ruotsin merialuesuunnitelman muutoksista ja sen ympäristöselostuksesta viranomaisilta, asukkailta ja yhteisöiltä. Geologian tutkimuskeskus (GTK) kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Pohjanlahden, Itämeren ja Pohjanmeren muutettuja merialuesuunnitelmia koskeva ehdotuksen kuulemisversiossa esitettyjen muutoksien pääpaino on merituulivoimassa, ja merialuesuunnitelmien uusissa tai muuttuneissa energian talteenottoalueissa ja niiden vaihtoehtoisissa alueissa.

GTK on tutustunut Espoon kuulemisasiakirjassa esitettyihin merialuesuunnitelmaan ehdotettuihin muutoksiin, sekä niistä mahdollisesti aiheutuviin rajat ylittäviin ympäristövaikutuksiin.

Pohjanlahdella energian talteenotolle on kohdistettu toisiinsa nähden lähekkäin sijaitsevia uusia alueita, minkä myötä kumulatiivisten vaikutusten riskit kasvavat. Lisäalueita sijaitsee sekä rannikkoalueilla, että avomerellä lähellä Suomen vesiä. Koska Suomen merialueille Pohjanlahdella kohdistuu vastaavaa suurta kasvua suunnitellun merituulivoiman määrässä kuin Ruotsissa, nostavat ehdotuksen etenkin Perämerellä ja Selkämerellä sijaitsevat energian talteenottoalueet kumulatiivisten vaikutusten riskiä myös rajat ylittävien vaikutuksien osalta.

Pohjanlahdella on myös kasvatettu korkeita luontoarvoja erityisesti huomioivien alueiden pinta-alaa. Alueiden arvioidaan täydentävän hyvin alueiden suojelua sekä edistävän vihreää infrastruktuuria,

ekosysteemipalveluja ja kestäväää käyttöä Pohjanlahdella. Merenkurkussa vahvistava ja jonkin verran suojaava vaikutus kohdistuu Suomen ja Ruotsin rajavesillä sijaitsevaan ekologisesti tai biologisesti merkittävään EBSA-alueeseen (Ecologically or Biologically Significant Marine Areas), joka saaristo on geologisesti merkittävä ja Unescon maailmanperintökohde.

GTK pitää myös suotavana ehdotuksessa esiin nostettua kumulatiivisten vaikutusten huomioimisen tärkeyttä, etenkin merituulivoiman mutta myös muiden toimintojen jatkosuunnittelussa ja lupamenettelyssä, ja rajat ylittävää yhteistyötä vaikutusten arvioinnissa.

GTK katsoo, että Pohjanlahdelle ja Itämerelle kohdistuvilla merialuesuunnitelman muutoksilla ei ole suoria Suomen rajat ylittäviä haitallisia vaikutuksia elottomaan meriympäristöön, jotka tulisi huomioida Ruotsin merialuesuunnitelmassa ja sen ympäristöselostuksessa. Hiekanoton paikallisesti suuret haitalliset vaikutukset pohjaympäristöön ja vedenlaatuun, eivät ulotu Suomen rajojen yli. GTK:lla ei ole muutosehdotuksesta muuta lausuttavaa.

Lausunnon ovat hyväksyneet ja allekirjoittaneet:

Olli Breilin, Johtaja, ympäristön kestävä käyttö, Geologian tutkimuskeskus

Jouni Pihlaja, Yksikön päällikkö, Ympäristöratkaisut, Geologian tutkimuskeskus

Kihlman Susanna

Geologian tutkimuskeskus - Geologian tutkimuskeskus/YMR/Merigeologia

Lausunto

13.2.2024

VN/34753/2023
VN/34753/2023-YM-2

Jakelussa mainitut

Viite Lausuntopyyntö pvm. 9.1.2024

Ympäristöministeriön lausunto Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdella ja Itämerelle

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista ja niiden ympäristövaikutusten arvioinneista.

Ruotsin meri- ja vesiviranomainen on laatinut ehdotuksen hallituksen toimeksiannon mukaisesti merialuesuunnitelmien uusista tai muuttuneista energian talteenottoalueista. Toimeksiannon tavoitteena on mahdollistaa 90 terawattitunnin lisätuotanto merellä nykyisiin merialuesuunnitelmiin (M2022/00276) sisältyvän suunnittelun lisäksi. Kokonaistavoite on tällöin 120 terawattituntia. Toimeksiannon mukaisesti merituulivoimalla on ehdotuksessa pääpaino. Merituulivoiman suunnittelun lähtökohtana on ollut ensisijaisesti Ruotsin energiaviranomaisen laatima ja hallitukselle maaliskuussa 2023 toimitettu aineisto, joka koskee merialuesuunnitelmien uusia tai muuttuneita energian talteenottoalueita.

Ympäristöministeriö pitää molempia selvityksiä yleisesti ottaen hyvin tehtyinä, selkeinä ja analyyttisinä. Erityisesti kartat kertovat ja havainnollistava hyvin mm. vaikutuksia.

Ruotsin merialuesuunnitelman yleinen päätavoite on hyvän meriympäristön ja kestävä kehityksen edistäminen. Tämä tavoite ja sitä tukevat alatavoitteet ovat hyviä.

Suunnitelmalla edistetään kansallisia ja yleisiä etuja, mikä arvioidaan kunkin kaava-alueen osalta erikseen. Ruotsin meriviranomainen on saanut selkeän toimeksiannon lisätä tuulivoimaa. Keskeisenä lähtökohta suunnitelmassa on nimenomaan merienergia-alueiden osoittaminen, mutta myös muihin käyttötarkoituksiin osoitetaan sopivimpia alueita. Pohjalla on Ruotsin jo 2022 hyväksymä suunnitelma, johon nyt tehdään muutoksia. Energiaviranomainen on esittänyt alueet ja merialuesuunnittelussa on edelleen arvioitu niiden yhteensovittamista muiden toimien kanssa ja vaikutuksia muihin toimintoihin sekä luontoon ja ympäristöön. Alueet ja niiden rajaukset vaikuttavat melko tarkasti määritellyiltä. Kaikkien alueiden toteuttamisen vaikutukset arvioidaan suhteessa muihin toimintoihin.

Suomen ja Ruotsin merialuesuunnitelmat eroavat toisistaan melko paljon siinä, millä tavoin ne on laadittu ja esitetty, vaikka molemmat suunnitelmat ovat melko yleispiirteisiä eivätkä ole sitovia. Ruotsin merialuesuunnitelma tuntuisi kuitenkin olevan hyvin velvoittava. Suomessa tuulivoimalle potentiaaliset alueet kartoitetaan zonation-analyysissä, jossa eri kriteerien avulla voidaan löytää alueita, joilla tuulivoimasta on vähemmän vaikutuksia luontoon ja sosio-kulttuurisiin tekijöihin ja alueita, joilla vaikutuksia on paljon.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 7
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.ym@gov.fi

Pohjanlahti ja Itämeri ovat kokonaisuuksia, joilla linnusto, kalasto, merinisäkkäät, laivaliikenne ja kalastusalueet liikkuvat Suomen ja Ruotsin sekä muiden valtioiden vesien alueilla. Myös erilaiset kaapelit kulkevat useamman valtion vesialueiden poikki.

Ruotsin ja Suomen tuulivoima-alueet sijaitsevat nyt aivan talousvyöhykkeiden ulkorajalla ja lisäksi tuulivoima-alueita on paljon. Tuulivoiman mahdollinen lisääntyminen merellä vaikuttaa muihin toimintoihin ja luontoon paljon.

Suomen ja Ruotsin merialuesuunnittelusta vastaavien viranomaisten kesken on sovittu yhteistyön tiivistämisestä yli rajat ylittävien vaikutusten ja kokonaisvaikutusten selvittämiseksi ja merialuesuunnitelmien yhteensovittamiseksi. Tämä on tarpeellista ja Suomi pitää tätä erittäin hyvänä, etenkin Pohjanlahden osalta mutta myös laajemmin, esimerkiksi Ruotsin suunnitelman Itämeren altaan suunnitelmalla on laajempia vaikutuksia.

Keskustelua tarvitaan muun muassa tuulivoiman ja talvimerenkulun yhteensovittamisesta. Kalastuksen tarkasteluun ei pelkästään kansallinen näkökulma riitä, sillä Suomen ja Viron kalastajat kalastavat Ruotsin vesillä, koska Pohjanlahdella silakka liikkuu siellä. Tätä on selvitetty mm. Suomen LUKEn troolikalastusselvityksessä 2024, joka on avointa dataa.

Tiedonvaihtoa ja yhteistyötä tarvitaan ekosysteemien hahmottamiseksi ja vaikutusten arvioinnin kehittämiseksi. Vaikutusten arviointi tehdään Suomessa ja Ruotsissa hiukan eri tavoin ja eri menetelmillä.

Ahvenanmaa vastaa omien aluevesiensä merialuesuunnittelusta. Ahvenanmaalla on vireillä isoja merituulivoimahankkeita ja Ahvenanmaan sisällyttäminen Suomen ja Ruotsin väliseen merialuesuunnitteluyhteistyöhön on tarpeellista.

Puutteena ympäristöministeriö pitää sitä, että suunnitelmissa ei huomioida merenhoitoa (meristrategiapuitedirektiivin toimenpanon I vaiheen tila-arviota, tai luontodirektiivin selvityksiä). Samoin viittaukset esimerkiksi mahdollisesti tulevaan EU:n ennallistamisasetukseen ovat puutteellisia ja viittauksia monikanallisiin sopimuksiin voisi olla kattavammin esim. vedenalaisen melun osalta.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomioita seuraaviin yksityiskohtiin dokumentissa ”**Ote Pohjanlahden, Itämeren ja Pohjanmeren muutettuja merialuesuunnitelmia koskevaan ehdotukseen liittyvästä vaikutustenarvioinnista**”.

Energia

Lintujen käyttämät alueet ja muuttoreitit voisi käsitellä paremmin ja lisäksi tulisi käsitellä lepakkoja, erityisesti Merenkurkun ja Ahvenanmaan alueella.

Kalat ja kalojen kutu

Tässä olisi ollut hyvä käsitellä kaapeleiden magneettikenttien vaikutukset vaelluskaloille. Etenkin jos niitä on paljon ja selvitystarvetta on, etenkin Pohjanlahdella.

Korkeiden luontoarvojen erityinen huomiointi

Lepakoiden ja myös lintujen muuttoreitit on esitetty epäselvästi. Helcomissa on asiantuntijatyöryhmä, joka katsoo lintujen muuttoreittejä EG BirdMove. Myös Suomen BirdLife on tehnyt muuttoreitteihin liittyvän julkaisun.

Rajat ylittävät vaikutukset

Lepakot tulee huomioida Pohjanlahdella, erityisesti Merenkurkun ja Ahvenanmaan alueella.

2. Pohjanlahtea koskevan merialuesuunnitelman vaikutustenarviointi

2.1. Ympäristövaikutusten arviointi

2.1.1 Vaikutukset suojeltuihin eläin- ja kasvilajeihin sekä biologiseen monimuotoisuuteen

Lepakko-selvitystä tehty Suomen puolella, erityisesti tärkeä on Ahvenanmaan pohjoispuoli. Mahdollinen yhteistyö Ruotsin kanssa olisi tärkeää tässä selvityksessä.

2.1.1.2. Merinisäkkäät

Suomessa itämerennorppa on silmälläpidettävä (NT) laji erityisesti johtuen eteläisten (Ahvenanmaan ja Saaristomeren alueella oma pieni 200-300 yksilön populaatio ja itäisellä Suomenlahdella alle 100 yksilöä) norppapopulaatioiden heikosta tilasta. Pohjanlahdella on ainoa hyvässä tilassa oleva populaatio. Ilmastomuutos on yksi suurimpia uhkia itämerennorppalle, jotka ovat riippuvaisia jääolosuhteista lisääntymisaikana. Kumulatiivista vaikutuksista tulisi erityisesti selvittää, mitä seurauksia tuulivoimaloiden rakentamisesta on talvimerenkulkuun ja mahdollisiin laivaväylien muutoksiin ja tätä kautta itämerennorppalle sopiviin jääolosuhteisiin eli poikimisalueiden määrän etenkin Perämeren alueella.

2.1.1.3. Kalat ja kutualueet

Suomessa huolenaiheena ovat olleet etenkin tuulivoimaloista lähtevät kaapelit ja niiden elektromagneettiset vaikutukset vaelluskaloihin. Tämä on asia, jota tulisi selvittää, koska Pohjanlahti on lohen keskeisin vaellusreitti sekä Suomen että Ruotsin lisääntymisjokiin. Lisäksi tulee huomioida silakan huono tila Pohjanlahden alueella ja tuulivoiman vaikutukset mm. kutualueisiin.

Merenkurkun ja Perämeren alueella erityistä huomioita tulee kohdistaa meriharjuksen potentiaaliin lisääntymisalueisiin, etenkin Suomen puolella ja mahdollisten tuulivoima-alueiden vaikutuksiin ko. alueille. Yhteistyötä Suomen ja Ruotsin viranomaisten kesken tarvitaan, etenkin, koska Suomi edistää meriharjuksen elvyttämistä osana EUn Life IP Biodiversea hanketta

<https://www.metsa.fi/sv/projekt/biodiversea-sve/> .

Troolausalueisiin liittyen Suomen Luonnonvarakeskus (Luke) Luke selvitti troolareiden pyyntialueita satelliittiseuranta-aineistojen ja saalisilmoitusten perusteella. Tätä tietoa kerättiin mm. Suomen merialueiden käytön suunnitteluun ja mahdollisen laajamittaisen merituulivoimarakentamisen vaikutusten ennakkointiin. Tiedot troolausalueista ovat myös paikkatietoina. Tieto on avointa ja saatavilla.

3. Itämerta koskevan merialuesuunnitelman vaikutustenarviointi

Tässä kohtaan jää jossain määrin epäselväksi, miten merenhoidon tila-arviointia on hyödynnetty ja onko merialuesuunnitelmassa kerrotut tilaan liittyvät asiat harmoniassa merenhoidon tila-arviointiin, vain onko näiden välillä ristiriitoja. Tämä koskee koko lukua 3.

Epäselväksi jää myös merialuesuunnitelman suhde HELCOMin tekemään Itämeren tila-arvioon (State of the Baltic Sea). Onko esitetyt asiat ristiriidassa vai harmoniassa HELCOMin tila-arvion kanssa?

Ympäristöministeriö kiinnittää huomioita seuraaviin yksityiskohtiin dokumentissa ” **Ote Pohjanlahden, Itämeren ja Pohjanmeren muutettuja merialuesuunnitelmia koskevasta ehdotuksesta** ”

Yleisesti voidaan todeta, että selvitys oli hyvin tehty ja käyty hyvin läpi vaikutuksia. Kartat tässäkin hyviä kuvaamaan riskialueita eri sektoreiden näkökulmasta. Joitakin yksittäisiä havaintoja alla:

1. Merialuesuunnitelmia koskevat yleiset ohjeet ja näkökohdat

1.1. Visio ja tavoitteet

Yleiset tavoitteet:

Tulisi harkita voisiko lisätä hyvän meriympäristön lisäksi myös luonnon monimuotoisuuden suojelu yhdeksi tavoitteeksi. Lisäksi voisi myös harkita kuvaako ”rikas eläimistö ja kasvisto” oikeasti monimuotoista luontoa.

Tavoite ja kuva 1.1: Valmiuden luominen kestävän vesiviljelyn vakiinnuttamiselle tulevaisuudessa -> Koska myös Suomessa halutaan edistää kestävästä vesiviljelyä, niin miten tämä suhtautuu mm. merenhoidon/meristrategia tavoitteisiin, jossa pyritään vähentämään Itämereen kohdistuvaa rehevöitymispainetta. Tässä tuntuu olevan ristiriita meren hyvän tilan tavoitteiden kanssa. Tulisi huomioida kumulatiiviset vaikutukset, jos kaikki Itämeren maat lisäävät vesiviljelyä meressä, tulisi huomioida.

Hiilidioksidin geologinen varastointi

Ympäristöministeriö pitää Ruotsin lähestymistapaa hyvänä tämän asian suhteen eli tulisi lisätä tietoa ja tietämystä, ennen kuin merialuesuunnitelmissa voidaan ehdottaa varastointialueita.

2. Pohjanlahti: Ohjeet ja näkökohdat

Yleistä merialuesuunnitelma-alueesta

Maailmanperintökohteet, pienimuotoinen kalastus ja arvokas luonto

- s. 38 Tässäkin kohtaa ympäristöministeriö haluaa nostaa esille Suomen trooliselvityksen

2.1. Perämeri

Energian talteenotto

- s.42 -> Hylkeet ja jääolosuhteet ovat jääneet tässä tarkastelussa aika vähälle. Itämerennorppa tärkeä etenkin Perämeren alueella.

Luonto

- s.43 -> Tulisiko huomioida esim. Perämeren luontotyyppit, kuten vedenalaiset hiekkasärkät, keskeisiä tällä alueella, sekä hylkeet erityisesti itämerennorppa ja Suomen N2000 alueet ml. luonnonsuojelualueet (kansallispuistot). Samoin olisi hyvä mainita lohi ja vaellusreitit ja mahdollisten kaapeleiden magneettikenttien vaikutusten arviointi.

Perämerta koskeva aluetaulukko

- s.46 -> B104 esiintyykö alueella hiekkasärkkiä (luontodirektiivi), kuten Suomen puoleisella Perämeren alueella?

2.2. Selkämeren pohjoisosa ja Merenkurkku

Luonto

- s.49 -> Tulisiko selvittää myös alueen pohjaeliöstöä (valko- ja merikatkapohjat)? Voisi hyödyntää Helcomin lajitietokortteja ja species information sheets.

Selkämeren pohjoisosaa ja Merenkurkkua koskeva aluetaulukko

- s.52-> B120 -> tulisi varmaan huomioida mm. Suomen puolelta Merenkurkun N2000 alue ja hylkeiden-suojelualue (Snipansgrund- Medelkallan) sekä mahdollisia meriharjuksen (CR) lisääntymisalueita. Valas-saarten alueella tehdään osana Life IP Biodiversea hanketta meriharjuksen elvytystoimenpiteitä mm. ku-tupaikkoja. Suomi keskustelisi mielellään näistä asioista.

2.3. Selkämeren eteläosa

Sähkönsiirto

- s.54 -> Tässä ei käy ilmi, ollaanko suunniteltu sähkönsiirtoverkko myös Suomen puolelle, jonka osalta tie-tenkin tulee miettiä asiaa yhdessä Suomen kanssa, huomioiden Suomen puoleiset luontoarvot kuten. N2000 alueet ja Selkämeren kansallispuisto (vedenalaisen luonnon suojelu).

Ammattikalastus

- s.58-> Suomen trooliselvitys

3. Itämeri: Ohjeet ja näkökohdat

3.3. Itämeren kaakkoisosa

Energian talteenotto, Luonto & Merenkulku

- s.82-85 -> Tärkeä alue sekä Itämeren pyöriäispopulaatiolle, että alleille. Tulee pysyä luonnontilaisen niin paljon kuin mahdollista ja varovaisuusperiaatetta noudattaen välttämään kaikki luontoarvoille vahingolli-sia toimia. Etenkin alueet Ö255 ja Ö273

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet:

Penina Blankett ja Jan Ekebom Luontoympäristöosastola

Maaret Stensröm ja Tiina Tihlman Rakennetun ympäristön osastolta

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Neuvotteleva virkamies

Tiina Tihlman

Jakelu	Suomen ympäristökeskus (Syke) Suomen ympäristökeskus (Syke), Ulla Helminen
Tiedoksi	YM Ympäristöministeriö, Lyydia Ylönen YM Ympäristöministeriö, Emma-Stina Vehmanen

VN/34753/2023-YM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Hänvisning
Er begäran om utlåtande,
SYKE/2023/105

Finlands miljöcentral
Ladugårdsbågen 11
FI-00790 HELSINGFORS

Kontaktperson
Vattenbiolog Mikael Wennström
telefon +358 (0)18 25455
mikael.wennstrom@regeringen.ax

kirjaamo@syke.fi

Ärende

Utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Bakgrund

Havsplaner tas fram i EU:s medlemsländer i enlighet med bestämmelserna i havsplaneringsdirektivet. Syftet enligt direktivet är att främja hållbar tillväxt i havsrelaterade ekonomier, hållbar utveckling i havsområden och hållbar användning av marina resurser. Planeringen ska beakta ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter för att stödja hållbar utveckling och tillväxt genom att tillämpa en ekosystemansats och främja samexistens mellan relevanta verksamheter och användningsområden. Medlemsstater med angränsande marina vatten ska samarbeta i syfte att säkerställa att havsplanerna är enhetliga och samordnade. I samband med att den svenska regeringen i början på 2022 fattade beslut om Sveriges första havsplaner gav man Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att revidera havsplanerna för att möjliggöra en utökning av havsbaserad vindkraft från 30 till 120 terawattimmar.

Sverige har därför nu fram förslag till tre nya havsplaner med tillhörande miljökonsekvensbeskrivningar – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. I förslaget sägs att syftet med havsplanerna är att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. De ska förena näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål och bidra till att god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls, att havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas samt att samexistens främjas mellan olika verksamheter och användningsområden. Planerna har tagits fram efter att olika intressen vägts mot varandra och ska ge vägledning om bästa användning, vilka användningar som har företräde och vilken anpassning som behövs. Havsplanerna tar upp en rad olika användningsområden, däribland vindkraft, försvar, kultur, natur, rekreation, sjöfart och yrkesfiske. I planen anges också områden där ingen särskild användning förespråkas. I miljöbedömningen tillämpas konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) med tillhörande protokoll om

strategiska miljöbedömningar. Finlands miljöcentral, som är den nationella kontaktmyndigheten för Esbokonventionen, har gett landskapsregeringen möjlighet att inkomma med synpunkter på Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön senast 9.2.2024. Miljöministeriet har bett om utlåtande om betänkandet gällande Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om vattenvårds- och havsvårdsförvaltningen, miljövårdslagen och vattenlagen (nedan kallat betänkandet). I propositionen föreslås att det fogas nya bestämmelser utgående från EU-domstolens avgöranden om miljömålen för vattnen i ramdirektivet för vatten.

Ministeriet har bett landskapsregeringen ge sitt utlåtande senast före årsskiftet. Som underlag för utlåtandet finns ett utdrag ur betänkandet med förslag till nya och ändrade paragrafer samt ett utkast till motiveringar till två av paragraferna.

Landskapsregeringens utlåtande

Allmänna synpunkter

I samband med att arbetet med de nya svenska havsplanerna inleddes i slutet av 2022 gavs Finland inklusive Åland möjlighet att ge synpunkter.

Landskapsregeringen framförde då bland annat att:

- Särskilt viktiga teman för Åland är sjöfart och farleder, fiske inklusive konsekvenser för vandrande fiskarter såsom laxen och vandringslik, vindkraft inklusive kabeldragningar, samt skydd av värdefull natur och vattenkvalitet.

- Det är viktigt att de metoder som används för att bedöma effekter av olika havsbaserade verksamheter är desamma, eller åtminstone jämförbara, i Sverige/Åland/Finland. För att åstadkomma det måste det finnas tillräckliga kontakter mellan de tre regionerna, via informella och formella forum för diskussioner och informationsutbyte.

- Det är önskvärt att det finns ett forum som behandlar användningen av havsområdena (exempelvis etablering av vindkraft) på ett övergripande holistiskt sätt, så att synergier kan uppstå mellan exploatering kontra områden som bidrar med ekosystemtjänster.

Landskapsregeringen önskar framföra ovanstående synpunkter på nytt.

Vid ett bilateralt möte som nyligen hölls mellan Sverige och Finland inklusive Åland diskuterades bland annat möjligheten att anordna workshops eller möten för kunskapsutbyte angående de metoder som använts vid konsekvensbedömningen av Sveriges nya havsplaner och vid motsvarande bedömningar som gjorts i Finland.

Landskapsregeringen välkomnar att sådana möten anordnas.

Landskapsregeringen önskar på nytt betona vikten av det finns forum som behandlar användningen av havsområdena på ett övergripande holistiskt sätt. Det är viktigt att i

havsplaneringsprocessen gränsöverskridande föra samman intressenter och bidra till samordning mellan alla de aktörer som har intressen i hur havsområdena används.

Övriga synpunkter

Landskapsregeringen har med intresse tagit del av de nya förslagen till havsplaner med tillhörande miljökonsekvensbeskrivningar. Landskapsregeringen har funnit dem välskrivna och tydliga. De kommer att sannolikt fungera som inspiration och gott exempel när Åland reviderar sin havsplan.

Exempel på dessa goda exempel är inledningen på havsplanedokumentet där havsplaneringsprocessen, mål, övergripande vägledning och överväganden beskrivs på ett bra sätt (kap 1 och 2) liksom den allmänna beskrivningen av innebörd och konsekvenser (kap 6).

Landskapsregeringen har dock reagerat på att beskrivningen i slutet av kap 6 av de gränsöverskridande effekterna, inklusive redogörelsen för kumulativa effekter, är kortfattad. I stycket om kumulativa effekter konstateras att havsbaserad vindkraft planeras öka kraftigt, och att hänsyn därför behöver tas till risken för sådana effekter i den fortsatta planeringen och tillståndsprövningen av främst havsbaserad vindkraft, men också andra verksamheter. I redogörelsen sägs att risken kan vara särskilt stor i områden med stor koncentration av vindkraft och där det finns höga naturvärden av internationell betydelse samt att gränsöverskridande samverkan om bedömning av den typen av kumulativa effekter är önskvärd.

Landskapsregeringen håller med om beskrivningen men menar att den borde vara mer omfattande. Det vore önskvärt med en redogörelse eller sammanställning över de studier som gjorts eller planeras av kumulativa effekter i de havsområden som Sverige och Finland inklusive Åland delar. Det är även önskvärt att diskutera kunskapsluckor.

Landskapsregeringen har ingen bestämd åsikt om vilken instans som ska ansvara för den efterfrågade gränsöverskridande samverkan, men konstaterar att de myndigheter som ansvarar för havsplanering är skyldiga att skapa enhetliga och samordnade havsplaner samt att etablera samarbeten som hanterar de gränsöverskridande frågorna. En del av de ansvariga myndigheternas uppgift den närmaste tiden bör således vara att se till att sådana samarbeten skapas.

Landskapsregeringen har reagerat på att konventionen om skyddet av Östersjöns marina miljö, Helsingforskonventionen, inte nämns i figur 2.1-1 på sidan 23. Helsingforskonventionen, Helcomsamarbetet och Helcom-Vasabs arbetsgrupp för fysisk planering av havet nämns senare kort i kapitel 7 tillsammans med några andra samarbetsforum men har också sin plats i sammanfattande figurer.

I de följande kapitlen (kap 3, 4 och 5) presenteras plankartor och vägledning och överväganden för de olika havsområdena. I områdestabellerna anges på ett överskådligt sätt prioriterade användningar och vilken särskild hänsyn som bör tas inom de olika delområden som visas på kartorna.

Något som landskapsregeringen dock saknar är mer detaljerade kriterier och motiveringar som ligger till grund för användningar och särskilda hänsyn. I områdestabellerna finns motiveringar till företräden och anpassning till samexistens, men inte till de två övriga kategorierna. Vid det bilaterala möte som nyligen hölls mellan Sverige och Finland inklusive Åland diskuterades bland annat möjligheten att ordna möten för kunskapsutbyte angående de metoder som använts vid konsekvensbedömningen.

En möjlighet skulle kunna vara att på dessa möten även diskutera kriterier för användning och särskilda hänsyn, samt vilka överväganden som gjorts i relation till konsekvensbedömningen. Speciellt viktigt är att diskutera de delområden som direkt angränsar till eller ligger nära Finland/Åland. Särskilt viktigt är det i fråga om skapandet av det sammanhängande och gränsöverskridande nätverket av skyddsområden i enlighet med habitatdirektivet och som även är kopplat till EU:s strategi för biologisk mångfald 2023. Det vore även önskvärt att diskutera behovet av gränsöverskridande samverkan åtminstone till de delar som nämns i stycket om kumulativa effekter samt de delar som är lagstadgat enligt artikel 11 i havsplaneringsdirektivet.

Landskapsregeringen konstaterar att landskapsbilden längs Ålands skärgård och kustlinje kan påverkas vid anläggande av havsbaserade vindkraftparker i södra delen av Bottniska viken och norra Östersjön. Tydliga visualiseringar är nödvändiga för bedömning av den visuella påverkan på landskapsbilden. Det är därför önskvärt att länderna runt Bottenviken, Bottenhavet och Östersjön tar ett helhetsgrepp för att utreda landskapspåverkan till följd av havsbaserad vindkraft genom hela Bottenviken-Östersjöområdet.

Landskapsregeringen konstaterar slutligen att gruvdrift och annan materialutvinning från havsbotten än sand inte är en användning som tagits med i havsplanen. Landskapsregeringen anser att sådan användning bör tas med och diskuteras i havsplanen.

Minister

Jesper Josefsson

Vattenbiolog

Mikael Wennström

FÖR KÄNNEDOM

Fiskeribyrån, härst

Kulturbyrån, härst

Energisamordnare Ralf Häggblom, ralf.haggblom@regeringen.ax

Teknisk samhällsstrateg Stefan Fransman, stefan.fransman@regeringen.ax

Energiutvecklare Joel Fenel, joel.fenel@regeringen.ax

Naturvårdsintendent Maija Häggblom, maija.haggblom@regeringen.ax

Projektkoordinator Charlotta Björklund, charlotta.bjorklund@regeringen.ax

Projektkoordinator Mats Örblom, mats.orblom@regeringen.ax

Vattenbiolog Susanne Vävare, susanne.vavare@regeringen.ax

Projektkoordinator Annica Brink, annica.brink@regeringen.ax

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Diarienummer: SYKE/2023/105

ÄRENDE: Utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Centralförbundet för Fiskerihushållning tackar för möjligheten att lämna utlåtande gällande Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön. Ändringarna görs för att möjliggöra ytterligare havsvindkraft, en fyrdubbling från 30 terawattimmar till 120 terawattimmar.

Från Centralförbundet vill vi understöda det yttrande Swedish Pelagic Federation Producentorganisation (SPF) inlämnat till Havs- och vattenmyndigheten i december 2023. SPF:s yttrandet tar mycket grundligt ställning till hur fisken och fisket påverkas av havsvindkraften och åsikterna omfattas av Centralförbundet för Fiskerihushållning.

Även på finska sidan av Bottniska viken planeras en kraftig utbyggnad av havsvindkraft. Förutom de lokala effekterna på fiskbestånden och möjligheterna att bedriva fiske, oroar vi oss över de sammanlagda effekterna av de svenska och finska vindkraftsprojekten. I tillståndsprocesserna beaktar myndigheterna inte den sammanlagda inverkan av alla projekt under planering. Vi anser att det behövs mer koordinering och analys av den sammanlagda inverkan av havsvindkraftsprojekten i Sverige och Finland.

Det är också viktigt att myndigheterna tillämpar principer om kompensation för skador på fiskbestånd och fisket, på motsvarande sätt som tillämpas för annan industriverksamhet. Vad gäller

fisket är i synnerhet det finska och svenska trålfisket i utsatt position, om och när omfattande no-go zones skapas kring vindkraftsparkerna.

Fisken känner inte till landsgränser, och exempelvis lax som vandrar mellan födosökningsområdena i södra Östersjön upp till älvarna i norr berörs i hög grad av utbyggnaden av vindkraften i Bottniska viken. Flera på varandra följande vin-kraftsparker kan störa laxens vandring i havet och fördröja vandringen till lekälvarna. Om laxens lekvandring försenas kan det få betydande konsekvenser för laxbestånden på lång sikt. En eventuell försening i vandringen påverkar också fisket i förhållande till den tidsreglering för fisket som nu är i kraft. Om vindkraftsparkerna styr laxvandringen längs nya rutter ger det också konsekvenser för kustfisket längs laxens nuvarande vandringsväg.

Helsingfors den 26.1.2024

Malin Lönnroth

Fiskeribiolog

Vesa Karttunen

Verksamhetsledare

Lönnroth Malin
Kalatalouden Keskusliitto

Asia: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL – Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF ry avger följande utlåtande:

Yrkesfiskarförbundet ställer sig mycket kritisk till områden för havsvind. Havsbaserad vindkraft på fiskeplatser, där fisken reproducerar sig eller har en större del av sin livscykel, påverkar negativt möjligheterna att utöva kommersiellt fiske. Speciellt för pelagiskt fiske är samexistens med vindkraft på samma yta i dagsläget omöjligt och vindkraftsområden konkurrerar därför med fiskenäringen.

Vid utbyggnad av havsbaserad vindkraft överförs stora vattenområden till privata intressen och för exklusivt utnyttjande, som i praktiken utesluter annan användning. Det allmänna överförs till det privata.

Förbundet understöder till fullo det yttrande Swedish Pelagic Federation Producentorganisation (SPF) inlämnat till Havs- och vattenmyndigheten i december 2023 gällande ändrade havsplaner. SPF:s yttrande tar detaljerat ställning till hur fisken och fisket påverkas av havsvindkraften och vi ser på samma sätt på saken.

Även på finska sidan av Bottniska viken planeras en kraftig utbyggnad av havsvindkraft. Förutom de lokala effekterna på fiskbestånden och möjligheterna att bedriva fiske, oroar vi oss över de sammanlagda effekterna av de svenska och finska vindkraftsprojekten. I tillståndsprocesserna beaktar myndigheterna inte den sammanlagda inverkan av alla projekt under planering. Vi anser att det behövs mer koordinering och analys av den sammanlagda inverkan av havsvindkraftsprojekten i

Sverige och Finland. Detta gäller förutom möjliga produktionsområden också kabeldragningar till land och framöver även möjliga rördragningar (för vätgas).

Det är också centralt att Esbo konventionens förfaranden följs. Till exempel i fallet Eystrasalt Offshore (Länsstyrelsen i Gävleborgs län, begäran om yttrande per 26.1.2024) är det uppenbart att svenska myndigheter inte sänder information till finska myndigheter.

Det bör påpekas att Finland, och därmed fiskefartyg under finsk flagg, har enligt EU-lagstiftningen rätt till tillträde och att fiska in till fyra nautiska mil från Sveriges baslinje i Östersjön. Ett möjligt anläggande av områden för havsvind inkräktar därmed på fiskets rätt till att nyttja havsområden och utöva näringsverksamhet. Detta bör beaktas absolut i den svenska havsplaneringen.

Det finska och svenska trålfisket är i utsatt position, om och när omfattande förbudsområden skapas kring vindkraftsparkerna. Viktiga fiske- och trålfiskeområden skall absolut skyddas från vindkraft, både sådana områdena som svenskt fiske använder och sådana som finskt fiske använder.

Naturresursinstitutet i Finland har hösten 2023 gjort en utredning om den finska fiskeflottans fiskeområden i Östersjön 2010–2022 och i den poängteras Finngrundets och Saltbankens betydelse för produktion av livsmedelsströmming och också det omöjliga att kombinera havsvind och fiske (rapporten https://sakl.fi/wp-content/uploads/luke-luobio_102_2023.pdf , på finska, speciellt bild 10). I rapporten finns också uppgifter om svenskt fiske.

Fisken, exempelvis lax som vandrar mellan födosökningsområdena i södra Östersjön upp till älvarna i norr, berörs i hög grad av utbyggnaden av vindkraften i Bottniska viken. Flera på varandra följande vindkraftsparker kan störa laxens vandring i havet och fördröja vandringen till lekälvarna. Om laxens lekvandring försenas kan det få betydande konsekvenser för laxbestånden på lång sikt. En eventuell försening i vandringen påverkar också fisket i förhållande till den tidsreglering för fisket som nu är i kraft. Om vindkraftsparkerna styr laxvandringen längs nya rutter ger det också konsekvenser för kustfisket längs laxens nuvarande vandringsväg. Också andra vandringsfiskar kan påverkas.

Fiskerinäringen och fiskeriföretagarna uttrycker en oro över hur industriområden för havsvind påverkar fiskens beteende och reproduktion. Ändrade strömmar och omblandning, kroniska lågfrekventa undervattensljud och vibrationer samt elektromagnetiska fält runt nedspolade kablar kan alla påverka fisken, bland annat fiskens vandringsbeteende. Olika fiskarter kan reagera olika och varje arts unika biologi behöver tas hänsyn till. Detta är områden där mycket kunskap ännu saknas.

Såvida havsvind byggs ut, trots de uppenbara skador den förorsakar, bör en del av intäkterna från produktionen på industriområden för havsvind kanaliseras till en fond, från vilken kompenseras

långsiktiga men. Från fonden skall kompenseras de långsiktiga men verksamheten åsamkar fisket, och från den kan riktas medel till att trygga fiskerinäringens fortbestånd i en förändrad verksamhetsmiljö, samt finansieras åtgärder som strävar till att restaurera och kompensera de skador verksamheten förorsakar havsmiljön;

Det är uppenbart att havsvindkraftsindustrins intressen har i första hand styrt ändringen av havsplanerna och andra intressen (t.ex. fiske) och havsvindens miljöpåverkan inte getts en tillräcklig betydelse och roll i processen.

Tillgång till fiskråvara för livsmedelsproduktion och andra ändamål är en del av den finska självförsörjningsberedskapen. Det är därför av central betydelse att också fiskbestånden och fisket beaktas i havsplaneringen.

Jordas Kim
Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry

Finlands miljöcentral
Ladugårdsbågen 11
00790 Helsingfors
kirjaamo@syke.fi

Vasa 26.1.2024

Ärende: **Utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön**
SYKE/2023/105

Allmänt

Kvarkenrådet EGTS är ett nordiskt gränsregionalt samarbetsforum för de tre österbottniska landskapen i Finland samt regionerna Västerbotten och Västernorrland i Sverige som tillsammans bildar Kvarkenregionen. Som ett av Nordiska Ministerrådets officiella gränsregionala samarbetsorgan finansieras Kvarkenrådets verksamhet dels av Nordiska Ministerrådet, dels av medlemsavgifter och med EU-finansiering anskaffad för projekt. Till Kvarkenrådets medlemmar hör, förutom landskapsförbunden i Finland och regionerna i Sverige, även kommuner, näringslivsbolag och universitet i Kvarkenregionen.

Kvarkenrådet arbetar för att främja och utveckla en stark och livskraftig region genom gränsöverskridande samarbete. Med funktionen som en neutral samarbetsplattform, och med Nordens mest demokratiska förvaltningsstruktur, verkar Kvarkenrådet för alla medlemmar och aktörer inom Kvarkenregionen. Kvarkenrådet är det första helt nordiska EGTS-området.

Som en gränsregional representant för sina medlemmar i Sverige och Finland är havsplanerna i Kvarken av största intresse för Kvarkenrådet.

Med anledning av begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön önskar Kvarkenrådet framföra följande kommentar:

Kvarkenrådet noterar den omfattande planering som nu gjorts för svenska havsområden och att Kvarkenregionen till högsta grad berörs av denna planering på grund de långtgående planer som finns för att bygga ihop infrastrukturen mellan Sverige och Finland i denna region.

För att trygga livsmedels- och energiförsörjningen i Sverige och Finland, liksom även militär mobilitet i kristider, har utredningen om en **fast förbindelse över Kvarken** mellan Vasa och Umeå intagits i finska regeringsprogrammet för Orpos regering. Över Kvarken går redan världens miljövänligaste passagerar- och fraktfärja Wasaline, men trafiken behöver utvecklas på lång sikt.

Kvarkenregionen präglas i båda länderna av gröna industrisatsningar och merparten av regionens industriproduktion går på export. Förstärkt infrastruktur över Kvarken är livsviktig för regionens näringslivsutveckling. En fast förbindelse över Kvarken kunde

bestå såväl av **vägbankar, tunnlar och broavsnitt med vägar och tågspår**, och den kunde även **koppla ihop Finlands och Sveriges energi- och gasnätverk**, samt användas som utgångspunkt i planeringen av **vindkraftsområden**.

Med tanke på dessa infrastrukturfrågor borde samplaneringen av Kvarkenregionens havsområden koordineras mellan Sverige och Finland, och en gemensam utredning göras över den fasta förbindelsen över Kvarken. Med lång erfarenhet av gränsregionalt samarbete **står Kvarkenrådet gärna till tjänst i denna samkoordinering och utredning.**

Högaktningsfullt,

Mathias Lindström
Direktör
E-post: mathias.lindstrom@kvarken.org
Tel: +358 50 918 6462

Ärende: SYKE/2023/105

Lausuntopyyntö Ruotsin muutetuista merialuesuunnitelmista Pohjanlahdelle ja Itämerelle | Begäran om utlåtande om Sveriges ändrade havsplaner för Bottniska viken och Östersjön

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

The suggested revision to the existing plan covers mainly new/updated proposed areas for energy production (assignment from the Swedish government). Maritime spatial planning should bring together all potential sectors and stakeholders, and include nature values to be successful, and reach its goal (promote sustainable development and growth of different uses of maritime space, sustainable use of natural resources, and achieve good status for the marine environment). Related to the above said, the plan is now biased, as it does not take into account e.g. the need for increased areal nature protection, recreational boating or fisheries (see Lappalainen et al. 2023; <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/554030>).

The areas (and alternative areas) proposed for energy production seem to be placed where no major overlaps with other uses are apparent, and if clashes occur, that is clearly marked in the plan. This, however, questions what the criteria for selecting these areas were and if they are based on the best available information. Further, proposed places for the energy transport (underwater cables) are not accounted for in the plan.

In the plan, it is well summarised that there are extensive uncertainties related to the environmental impacts of offshore wind energy production. These impacts vary depending on the different stages of a power plant (i.e. building, operation and dismantling). Effects of continuous pressures are also unknown, e.g. are the species/the environment severely affected by underwater noise, vibrations or upwelling-stagnation effects due to reduced wind movement. Environmental impacts will be assessed for each area that a park is planned for, however, there are no clear plans for how the cumulative impacts (both nationally and cross-border) will be assessed. This is brought up in the plan, but only stated as “has to be considered”, and will be a large challenge in the near future.

Some effects of potential energy production on fish and birds have been assessed, but e.g. migratory routes and how they have been considered have not been included. The planning tool Symphony has been used to identify areas with high nature values. Many of the proposed areas for energy production have been placed in deeper areas. Is there enough knowledge on the ecology and nature values of the deeper sea floor to account for in the model? These offshore areas host many important environments (with many fish species and invertebrates) and provide important ecosystem services.

To summarise, the updated plan seems to be made on an ad hoc basis with increased offshore energy production in focus. Many of the challenges are discussed, however, there is no clear connection to how they have been considered in the planning. The marine environment in offshore areas is still somewhat unknown, and a higher emphasis on the realisation of nature protection in the plan (14% of the sea protected in Sweden, with the goal of 30% protected by 2030) would be necessary. The ecosystem approach should be implemented, and different sectors should be treated equally.

Berg Johan
Åbo Akademi - Fakulteten för naturvetenskaper och teknik/Miljö- och
marinbiologi

Vindparkerna till sjöss är onekligen både ett mycket effektivt och miljövänligt sätt att generera elenergi i framtiden ochen väl genomtänkt planeringsförfarande av olika projekt på Bottenhavet verkar redan vara i gång. Vill dock härmed framföra följande kommentar till beaktande:

Havsmiljön vid Bottenhavet

Vattenkvalitén har successivt försämrats från det 'kristallklara' i början av 60-talet mellan Raumo och Åland till det fortfarande hyfsat genomskinliga i Pyhämaa norra skärgård vid millennieskiftet. För bara tio år senare hade vattenkvalitén försämrats betydligt och bl a de tidigare vildgräslöks -ängarna förvandlats till vassdunge på de yttre öarna (t ex Kiverö).

Den ursprungliga fågelfaunan i området har utbyts från 70-talets talrika storskrake och ejder -populationer för att ge utrymme till svanar samt gäss, som båda ansågs ännu på 60-talet vara tama 'skräpfåglar', som närmast trivdes bäst på nöjesparkens grumliga dammar och vattendrag.

Sedan slutet av 70-talet har skärgårdsmiljön även blivit mycket kraftigt påverkad av diverse, mer eller mindre ofiltrerade utsläpp av kylvatten samt övriga industriavlopp längs stora delar av västkusten.

Farleds -arbeten vid infarten till Raumo, kring mitten av 2010-talet, påverkade vattenkvalitén i norra delen av Mannervesi till den grad, att blåalgrevet blev nästan stationär redan från början av juli 2017. - I samma område har blomningen av blåalger varit ett väldigt tillfälligt augusti -fenomen fram tills dess. Situationen har dock förbättrats något, åtminstone fram till sommaren 2023.

Således vill jag föreslå att, för att försäkra den framtida, miljövänliga etableringen av vindkraft till havs, borde man kunna förebygga de tillfälliga störningarna under byggstadiet och ge ett 'fönster' för anläggningsarbeten i första hand genom att skärpa miljökraven betydligt för de redan befintliga utsläppen och alldeles speciellt på den finska sidan av Bottenhavet, där industrin har haft alltför 'fria händer', att förorena omgivningen och alltför länge.

Man skulle även kunna ifrågasätta både trålfiske samt fiskodlings -metoderna i området. - Börjar det inte äntligen bli dags att hitta på mindre skadliga fiskesätt för havsmiljön, kan man fråga sig. Det finns ju faktiskt ganska gott om tomma industrilokaler för mer hållbar odling av fisk, kombinerat kanske med olika återvinningssätt som gynnar t ex växtodlingar. Till havs borde man rimligtvis kunna redan utveckla ett mer miljö och bottenvänligt sätt för fiske än trålning.

Teknik & kablage

Förr eller senare kommer vindparkerna i Bottenhavet efterlikna en spindel - eller kanske rent utav en tusenfoting. Därför är det extra viktigt, att tänka både rätt och igenom från allra första början, överväga de mest flexibla samt miljövänligaste sätten på lång sikt och hur alla de tillkommande projekten genomförs som en helhet. - De som verkar vara de dyraste tekniska lösningarna just för tillfället kan sannolikt och mycket väl visa sig vara de lönsammaste längre framöver och detta dessutom med goda marginaler.

Tekniken möjliggör redan idag lösningar, där 'parkklustrarna' kan sammankopplas, strandläggas och övervakas både ekonomiskt lönsamt och säkert med kabelöverföringar på olika spänningsnivåer samt strömstyrkor. Detta i sin tur möjliggör även en snygg kabeldragning på de allra flesta stränder och vidare till sammankopplingsterminalerna i inlandet, via redan existerande kabelkanaler och diken vid vägar järnvägar och dylikt.

På 90-talet var ju mottot redan 'undergrounding' och i dagsläget skulle det väl vara rätt motiverat att döpa detta begrepp om till 'invisibility'.

Det är således av yttersta vikt, att olika aktörernas intressen knyts samman, styrs och koordineras i gott samarbete med myndigheter och allmänhet på Åland, Sverige och Finland i ett så tidigt stadium som möjligt.